

IV. Sądownictwo

A. Przegląd Orzecznictwa

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór rosyjski)

Kodeks karny.

Art. 48 wiaźku z art. 624. Oskarżony, odwołując się od skazującego go z art. 624 k. k. wyroku Sądu Pokoju, powołał się w skardze apelacyjnej na okoliczność, iż przez omyłkę tylko polecił robotnikom ściąć jedenaście sosen, należących do pokrzywdzonego i działał bez winy umyślnej. Sąd Okręgowy, rozważając faktyczne okoliczności sprawy w związku z powyższem tłumaczeniem się oskarżonego, uznał, iż oskarżonemu udowodnione zostało conajmniej grube niedbalstwo i brak dozoru, opierając się zaś na tem ustaleniu, stwierdził, że oskarżony ponosi odpowiedzialność z tytułu winy nieostrożnej. Powyższe rozumowanie prawne Sądu Okręgowego w wyrażonej i oczywistej sprzeczności pozostaje z brzmienia art. 624 k. k., który przewiduje odpowiedzialność sprawcy jedynie w wypadku ustalenia w działaniu jego znamion samowoli, t. j. działania umyślnego. (O. z d. 5. VII. 1928. II k. 759/28).

Art. 60. Jak wynika z pisma Sądu Apelacyjnego, akt sprawy tegoż Sądu, oraz załączonego odpisu wyroku Sądu Okręgowego z d. 20. lutego r. 1928, oskarżony został prawomocnie skazany na kary łączne przez dwa sądy, każdy oddzielnie, mianowicie, przez Sąd Apelacyjny d. 28 marca r. 1928 i przez Sąd Okręgowy d. 20 lutego r. 1928, przyczem oba sądy połączyły dwa te same wyroki, mianowicie, wyrok Sądu Apelacyjnego z d. 11. kwietnia r. 1927 i Sądu Okręgowego z dnia 1. października r. 1926. Sąd Okręgowy wydał wyrok łączny, pochłaniający karę 2 lat więzienia, orzeczoną wyrokiem Sądu Apelacyjnego d. 11. kwietnia r. 1927. Według obowiązującej U. P. K., niższa instancja nie może wyrokować w sprawie,

w której zapadł wyrok wyższej instancji. Aczkolwiek co do wyroków łącznych w U. P. K. niema przepisów specjalnych, to jednak powyższa zasada powinna być i do nich stosowana, w przeciwnym bowiem razie powstaje możliwość zapadania prawomocnych wyroków łącznych dwóch różnych instancji, co stanowi pogwałcenie nie tylko interesu prywatnego, lecz i publicznego, oraz przeczy zasadzie, że nikt nie może być sądzonym i karanym powtórnie za czyny, które już zostały prawomocnie osądzone (art. 22 U. P. K.). Ponadto, w danym wypadku najcięższe z przestępstw, za które oskarżony był skazany na 2 lata więzienia, zastępującego dom poprawy, zostało osądzone przez Sąd Apelacyjny d. 11 kwietnia r. 1927, wobec czego, w myśl art. 205 U. P. K., tenże Sąd, nie zaś Sąd Okręgowy, władny był wydać wyrok łączny. Wobec powyższego, wyrok Sądu Okręgowego z d. 20 lutego r. 1928 ulega uchyleniu. (O. z d. 3. VII. 1928. II K. 1911/28).

Art. 68. Jak wynika z komentarza do K. K. z r. 1903 (p. 14 str. 143 Tagancew), dla obliczenia terminu przedawnienia, w ust. 2 art. 68 K. K. przewidzianego, miarodajna jest data wyroku, zapadłego w I instancji, postępowanie zaś w sądach apelacyjnym i kasacyjnym nie ma żadnego wpływu na bieg terminu przedawnienia wyrokowania. (O. z d. 5. VII. 1928. II. K. 701/28).

Art. 139. Z brzmienia i treści wewnętrznej art. 139 K. K. wynika, iż karze on za wykroczenie przeciwko zarządzeniu lub za sprzeciw żądaniu władzy nie bezwzględnie, lecz p tyle tylko, o ile to zarządzenie lub żądanie jest prawne. Zaskarżony wyrok nie ustala powyżej zaznaczonej koniecznej cechy przestępstwa, przewidzianego w art. 139 K. K., stwierdza bowiem tylko, że oskarżony nie wykonał polecenia Komisarjatu Rządu wyznaczenia rządcy domu, którego jest właścicielem, lecz nie dotyka kwestji prawności tego polecenia, pomimo, że rozstrzygnięcie tej kwestji tembardziej było konieczne, że z załączonego do akt sprawy odpisu wyroku Sądu Okręgowego widać, że oskarżony został uniewinniony z zarzutu nieprawidłowego prowadzenia ksiąg meldunkowych, który to zarzut wywołał powyżej przytoczone polecenie Komisarjatu Rządu wyznaczenia rządcy domu. Zastosowanie w tym stanie rzeczy do zarzucanego oskarżonemu czynu art. 139 K. K. stanowi istotną obrazę tegoż. (O. z d. 14. VIII. 1928. II. K. 1622/28).

Art. 154. Ustaliwszy, iż oskarżony dopuścił się nieposzanowania władzy przez znieważenie policjantów w komisarja-

cie policji, sąd do tak ustalonego czynu zasadnie zastosował cz. III. art. 154 K. K., wbrew bowiem twierdzeniu skargi kasacyjnej, do zastosowania powyższego przepisu nie jest rzeczą konieczną, aby odbywało się posiedzenie danego urzędu, wystarcza natomiast, aby znieważono choćby pojedynczego urzędnika podczas zajęć służbowych w jego urzędzie. (O. z d. 3. VII. 1928. II. K. 1462/28).

Art. 262. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy (32/24), winny hałasu, krzyku lub innego wybryku w miejscu publicznym jest odpowiedzialny z art. 262 K. K., nawet gdy rzeczywistego skutku zakłócenia porządku lub spokoju nie nastąpiło, byleby sam czyn oskarżonego z istoty swej był zdolen zakłócić porządek lub spokój publiczny. Przeto, ustalwszy w wyroku, iż oskarżony dopuścił się awantury w szkole, gdzie znajdowały się dzieci, a więc w miejscu publicznym, szarpiąc przytem swego syna, krzycząc i machając kijem, Sąd Okręgowy miał podstawę prawną tak ustalony czyn podciągnąć pod cz. II. art. 262 K. K. (O. z d. 5. VII. 1928. II. K. 901/28).

Art. 547 i 624. Ust. 1 cz. I art. 624 K. K. przewiduje nie tylko wyrąb drzewa z cudzego lasu w celu przywłaszczenia, lecz również i wszelki samowolny wyrąb w cudzym lesie, twierdzenie przeto Sądu Okręgowego, iż, skoro oskarżony nie korzystał ze ściętych olszyn, to art. 624 K. K. nie może mieć doń zastosowania, nie znajduje oparcia w powołanym powyżej przepisie prawa. Ponadto, zastosowane przez Sąd. art. 547 K. K. nie ma zastosowania w wypadku ścięcia, zniszczenia lub uszkodzenia drzewa, rosnącego dziko w lesie. (163/21). (Ditto 798/28).

Ustawa z d. 2 grudnia r. 1921 w przedmiocie wykonywania praktyki lekarskiej w Państwie Polskiem (poz. 726).

W myśl orzecznictwa Sądu Najwyższego (69/26), ustawa z d. 2 grudnia r. 1921 poz. 762 może mieć zastosowanie wyłącznie do lekarzy, uprawnienia zaś i obowiązki felczerów reguluje ustawa z d. 1 lipca r. 1921 (poz. 396), oraz Rozporządzenie Ministra Zdrowia z d. 20 marca r. 1922 (poz. 233). Z danych sprawy wynika, że oskarżony, jako felczer, został skazany w drodze administracyjnej z ustawy z d. 2. grudnia r. 1921 (poz. 762) i orzeczenie to zostało zatwierdzone przez Sąd Okręgowy, jako instancję odwoławczą od decyzji Województwa. Z mocy art. 6 ustawy z d. 1 lipca r. 1921 (poz. 396), oraz § 21 Rozp. Min. Zdr. Publ. z d. 20 marca r. 1922 (poz. 233)

osoby, winne przekroczenia przepisów rzeczonyj ustawy lub rozporządzenia, powinny być pociągane do odpowiedzialności na mocy ogólnych przepisów karnych, a więc jurysdykcji władz administracyjnych, przewidzianej w art. 3 ust. z d. 2. grudnia r. 1921, (poz. 762), nie ulegają. Stosując przeto do oskarżonego, jako felczera, ustawę, dotyczącą lekarzy. Sąd Okręgowy dopuścił się obrazy art. 1 i 12 U. P. K. oraz ustawy z d. 2 grudnia r. 1921 (poz. 762). (O. z d. 12. VII. 1928. II. K. 732/28).

Ustawa postępowania karnego.

Art. 135. W myśl art. 135 U. P. K., niestawiennictwo oskarżyciela w sprawach, które mogą być umarzane przez pojednanie, skutkuje oddalenie skargi, lecz, stosownie do brzmienia art. 135 U. P. K., w rzeczonych sprawach, w razie niestawiennictwa oskarżyciela bez przyczyn usprawiedliwiających, oskarżony lub jego obrońca mają prawo żądać rozpoznania sprawy pod nieobecność oskarżyciela i wówczas wyrok, jaki zapadnie, ulega zaskarżeniu na zasadach ogólnych. Oskarżony, pomimo nieobecności oskarżyciela prywatnego na rozprawie w Sądzie Pokoju, żądał rozpoznawania sprawy i nie skorzystał tem samem z dobrodziejstwa, wynikającego z treści art. 135 U. P. K., wyrok przeto, jaki następnie zapadł, oskarżyciel mocen był, zgodnie z końcowym ustępem art. 135 U. P. K., zaskarżyć w zwykłym trybie instancyjnym i żądać ponownego przez Sąd II. instancji osądzenia sprawy. (O. z d. 10. VII. 1928. II. K. 838/28).

Art. 907 w związku z art. 157. Lubo, w myśl orzecznictwa Sądu Najwyższego, niezawiadomienie strony o terminie rozprawy odwoławczej stanowi istotne uchybienie art. 157 U. P. K., to jednak uznać należy, że w wypadkach, gdy uchybienie to mogło być sprostowane w toku postępowania odwoławczego naskutek odnośnego wniosku obecnego na rozprawie pełnomocnika strony, która nie została powiadomiona o terminie rozprawy, lecz pełnomocnik strony nie skorzystał ze służącego mu prawa złożenia takiego wniosku, to uchybienie to, w myśl art. 907 U. P. K., nie może powodować uchylenia wyroku. (O. z d. 14 VIII. 1928 II. K. 1005/28).

Art. 907 w związku z art. 566. Niewyznaczenie oskarżonemu obrońcy przez sąd, pomimo jego prośby o to, sprzeczne jest z przepisem art. 566 U. P. K., w danym jednak wypadku nie może skutkować uchylenie wyroku w myśl art. 907 U. P. K., albowiem oskarżony, obecny na rozprawie, nie ponowił

żądania wyznaczenia mu obrońcy z urzędu, względnie odroczenia w tym celu rozprawy. (Ditto. 2057/28).

Art. 911. Zarzut obrazy art. 911 U. P. K. jest bezpodstawny, albowiem, w myśl literalnego brzmienia art. 873 U. P. K., tylko osobie oskarżonej o „uczestnictwo w tem samem przestępstwie” służy prawo przyłączenia się do skargi apelacyjnej, względnie kasacyjnej, złożonej przez jednego z współoskarżonych, i o takiej złożonej skardze sąd obowiązany jest zawiadomić skazanego uczestnika przestępstwa, w obecnym zaś wypadku oskarżeni, lubo razem pociągnięci byli do odpowiedzialności sądowej i jednym skazani wyrokiem, są atoli oskarżeni za różne czyny, a mianowicie X. i Y. z art. 587 K. K., Z. zaś z cz. I. art. 616 K. K. — przeto Sąd Apelacyjny nie był obowiązany zawiadamiać oskarżonego Z. o złożonej w danej sprawie przez oskarżonego X. skardze kasacyjnej. (O. z d. 5. VII. 1928. II. K. 1572/28).

Przepisy tymczasowe o urządzeniu sądownictwa.

Art. 6. Jak to wyjaśnił Sąd Najwyższy (opinia Zgr. Og. z d. 19 listopada r. 1927), w myśl art. 6 Przep. tymcz. o urządz. sąd., Prezes Sądu Okręgowego może powołać do kompletu tegoż Sądu Okręgowego „zastępcę sędziego”, t. j. aplikanta egzaminowanego, którego Minister mianował zastępcą sędziego okręgowego, natomiast aplikant, upoważniony tylko do zastępowania Sędziów Śledczych i Sędziów Pokoju, nie może, w myśl art. 8 dekretu o aplikacji, zastępować Sędziego Okręgowego. (O. z d. VIII. 1928. II. K. 697/28).

Piotr Leśniowski,
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego

(b. zabór austriacki)

§ 2 lit. e) u. k.

521. Przyjęcie domniemanej obrony koniecznej, jako okoliczności wykluczającej karygodność działania na zasadzie przepisu § 2 lit. e) u. k., jest tylko wówczas dopuszczalne, jeżeli okoliczności, które według mylnego mniemania sprawcy przedstawiały się jako grożący mu bezpośrednio, bezprawny napad, mogłyby uzasadnić obronę konieczną. (21. września 1928 Kr. 249/28).

§ 2 lit. g) i 335 u. k.

522. Według § 2 lit. g) u. k. przekroczenie granic obrony koniecznej z przestachu lub bojaźni jest w zasadzie bezkarne.

Wtedy broniący się tylko pod tym warunkiem może odpowiadać za przestępstwo z § 335 lub 431 u. k., jeżeli zajdą wymagane w tych przepisach cechy przestępstwa a zatem jeżeli przekroczeniu granic obrony koniecznej towarzyszył brak należytej uwagi lub rozwagi, a sprawca mimo przestachu czy bojaźni mógł według normalnej miary zdobyć się na rozwagę i uświadomić sobie, że obrona jego przekracza konieczną potrzebę. (26. września 1928 Kr. 310/28).

§ 5 u. k.

523. Nieodporny, przymus psychiczny jest stanem czysto podmiotowym, może być zatem poczytany tylko temu winowajcy, u którego zaszedł, nie uchyla jednak odpowiedzialności innych współwinnych, którzy nie działali pod przymusem (11. lipca 1928 Kr. 52/28).

§ 181 i 187 u. k.

524. Zamiar przysporzenia sobie zysku lub wyrządzenia komuś szkody nie jest istotną cechą sprzeniewierzenia. (21. września 1928 Kr. 251/28).

525. Posiadanie majątku mogłoby tylko wówczas mieć znaczenie przy ocenie zamiaru sprawcy w chwili popełnienia czynu, gdyby majątek ten składał się z odpowiedniej gotówki lub przynajmniej mógł być każdej chwili zrealizowany dla natychmiastowego i zupełnego pokrycia sprzeniewierzonych funduszów. (21 września 1928 Kr. 251/28).

526. Prezes sądu jest zwierzchnością w rozumieniu § 187 u. k. (21 września 1928 Kr. 251/28).

527. Zrzeczenie się odszkodowania przez osobę, do żądania uprawnioną, nie jest równoznaczne z wymaganem w § 187 u. k. wynagrodzeniem szkody. (21 września 1928 Kr. 251/28).

528. Okoliczność, że przestępstwo doszło już do wiadomości władzy bezpieczeństwa, nie wyklucza bezkarności z § 187 u. k. w odniesieniu do sprawcy, który wynagrodził szkodę, zanim zwierzchność — chociażby z odległych poszlak — o nim się dowiedziała. (4. maja 1928 Kr. 75/28).

529. Naczelnik urzędu pocztowego nie jest w stosunku do swych podwładnych zwierzchnością w rozumieniu § 187 u. k. (4. maja 1928. Kr. 75/28).

Art. 42 dekr. pras.

530. W wypadku, przewidzianym w drugim ustępie art. 42 dekr. pras., sąd może postanowić ogłoszenie wyroku także i bez wniosku oskarżyciela. (27. kwietnia 1928 Kr. 13/28).

Art. 53 dekr. pras.

531. Zarzut wniesienia do władzy paszkwilu a więc pisma oszczerczego, bez równoczesnego podania treści tego pisma, jest obwinieniem o czyn hańbiący, ale nie zawiera faktów, uzasadniających ten hańbiący zarzut. (14 września 1928 Kr. 205/28).

Art. 9 ust. o nieucz. konkur.

532. Ustawa o nieuczciwej konkurencji rozumie pod pojęciem przedsiębiorstwa każdą zarobkową działalność, prowadzoną we własnym imieniu, każdą jednostkę gospodarczą, zorganizowaną celem dokonywania świadczeń za zapłatą. Należy tu zatem także i agent handlowy. (4 maja 1928 Kr. 404/27).

Art. 83, 84 i 86 u. k. s.

533. Sprzedaż spirytusu skażonego, jako napoju, uszczupla lub naraża na uszczuplenie dochód Skarbu Państwa, ma zatem cechy przestępstwa z art. 86 u. k. s. (20. czerwca 1928 Kr. 146/28).

534. Rozcieńczenie spirytusu skażonego wodą nie usuwa środka skażającego ani w całości ani w części. (20. czerwca 1928 Kr. 146/28).

Art. 90 u. k. s.

535. Sprzedaż napojów spirytusowych bez zezwolenia władzy skarbowej stanowi przestępstwo z art. 90 ustęp 1 u. k. s., które nie polega na uszczupleniu dochodu Skarbu Państwa, przedawnia się zatem z upływem dwuletniego okresu. (20. czerwca 1928 Kr. 146/28).

536. Zezwolenie na wyprzedaż zapasów wódki, udzielone równocześnie z cofnięciem koncesji na wyszynk trunków a następnie prolongowanie na dalszy okres czasu, uprawnia do nieprzerwanej wyprzedaży zapasów aż do określonego w prolongacie ostatecznego terminu, chociażby uprawniony otrzymał zawiadomienie o prolongacie dopiero w czasie, kiedy termin, określony pierwszym zezwoleniem już był minął. (30. maja 1928 Kr. 4/28).

Art. 97 u. k. s.

537. Jeżeli sprzedaż spirytusu skażonego nastąpiła w takim samym celu, na jaki był przeznaczony, zachodzą jedynie

cechy przestępstwa z art. 97 u. k. s. (20. czerwca 1928 Kr. 146/28).

Art. 237 u. k. s.

538. W myśl art. 237 u. k. s. nie tylko procesowe ale i materalne postanowienia tej ustawy mają zastosowanie do przestępstw, popełnionych przed jej wejściem w życie. Art. IX. pat. wpraw. u. k. z r. 1852 nie ma tu zastosowania. (23. maja 1928 Kr. 110/28).

§ 252 l. 1 p. k.

539. Chwilowa zmiana miejsca pobytu świadka, który mieszka stale w pewnej miejscowości, nie uzasadnia zastosowania przepisu § 252 l. 1 p. k. (16. maja 1928 Kr. 47/28).

§ 381 i 393 p. k.

540. Oskarżyciel prywatny nie ma prawa żądać od oskarżonego zwrotu kosztów, spowodowanych osobistym swym udziałem w postępowaniu karnym. Ustawa p. k. mówi w § 381 tylko o kosztach zastępstwa.

Również adwokat, występujący jako oskarżyciel prywatny we własnej sprawie, nie może żądać od oskarżonego wynagrodzenia za skargę, którą sam napisał, ani też za swą obecność na rozprawie. (12. czerwca 1928 Kr. 240/28).

J. P r o k o p o w i c z (Warszawa).

Pierwszy Prokurator Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego

(b. zabór pruski)

I. Kodeks karny z 1871 r.

§§ 46. l. 1 i 177 K. K.

Odstąpienie od wykonania zamierzonego czynu jest dobrowolnem, gdy sprawca mając w danej chwili możność osiągnięcia zamierzonego celu, nie chce już go osiągnąć, niedobrowolnem natomiast, jeżeli sprawca nie może w danej chwili celu tego osiągnąć, chociaż osiągnięcie go leży jeszcze w sferze jego woli. Odstąpienie od zbrodni zgwałcenie będące następstwem niezależnego, choćby tylko częściowo, od woli sprawcy wytrysku nasienia, nie jest tedy odstąpieniem dobrowolnem. (19 IV. 28, 150/28, GAPP./28 str. 852).

§§ 47. 49 K. K.

Sprawcą jedynym (Alleintäter) czynu przestępnego jest również i ten, kto czyn ten popełnia za pośrednictwem innej osoby, użytej jedynie jako narzędzie. Okoliczność, że osoba

ta w pewnych wypadkach odpowiada w charakterze pomocnika (doloses Werkzeug) nie zmienia charakteru sprawcy jako sprawcy jedyne. (8. X. 28. 336/28).

§ 113. K. K.

Do skazania z § 113/1, K. K. nie wystarcza przeciwstawiony urzędnikowi opór bierny (19. VIII. 26, 248/26).

§ 1761, I. 1. K. K. (§§ 212, 223 n. i 73 K. K.).

Jeżeli bicie i kaleczenie osoby nieletniej jest jedynie sposobem dogadzania chuciom cielesnym sprawcy, czyn jego, zależnie od skutku działania, uzasadnia jedno- nie zaś wieloczynowy zbieg zbrodni nierządu z nieletnimi z § 176/1 b. 1. K. K. z zabójstwem lub urazami cielesnymi. (12. VII. 28, 361/28).

§§ 212. 226 K. K.

Strzelający, który liczy się z ewentualnością ugodzenia kogoś strzałem, odpowiada z § 226 lub z § 212 K. K., zależnie od tego, czy liczy się z możliwością zranienia lub zabicia (6. X. 27, 389/27, OSP. VII. Nr. 48).

§ 221 K. K.

Osobą „bezradną” w rozumieniu § 221 K. K. jest osoba w położeniu tak odosobnionem, że jest ona pozbawiona koniecznej pomocy osób trzecich i wskutek tego bezpośrednio jest narażona na niebezpieczeństwo życia lub ciała (22. XII. 27, 508/27, OSP. VII. Nr. 261).

§ 222 K. K.

O niedbalstwie nie może być mowy, jeżeli sprawca działa z zamiarem, chociażby tylko pośrednim. (6. X. 27, 389/27).

§ 223 K. K.

Rozmyślne uszkodzenie ciała może być popełnione przez zaniechanie, jeżeli sprawca (z mocy ustawy lub umowy) był obowiązany i miał możność działaniem swoim zapobiec skutkowi przestępnemu. (22. XII. 27, 508/27, OSP. VII. Nr. 261).

§ 242 K. K.

Czy zabór w rozumieniu § 242 K. K. już nastąpił, czy też dopiero jest przygotowany, rozstrzyga sąd wyrokujący wedle okoliczności konkretnych, towarzyszących czynowi (12. VIII. 26, 254/26).

§ 242 K. K.

Spirytus pozostały w beczce po jej opróżnieniu nie jest res nullius; jeżeli atoli sprawca zaboru tego spirytusu był w mniemaniu jego bezpańskości i bezużyteczności, natenczas

w myśl § 59 K. K. za występki z § 242 K. K. nie odpowiada. (5. XI. 28, 546/28).

§ 243/1 1. 2. K. K.

Według § 243/1 1. 2. K. K. „wlezenie” jest działaniem kradzieżi wyprzedzającym. (12. VIII. 26., 254/26).

§ 246 K. K. (§ 59 K. K.).

Bezprawnie przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą, kto czyni to z świadomością, że do rzeczy tej nie ma prawa. Błąd w tym kierunku, zwłaszcza błąd co do przepisów prawa cywilnego, uzasadnia na korzyść sprawcy zastosowanie § 59 K. K. (19. VII. 28, 380/28).

§ 247 K. K.

§ 247 K. K. mówiąc o terminatorach nie obejmuje wszystkich robotników danego zakładu, lecz dotyczy jeno uczniów rzemieślniczych i handlowych (§ 126 ust. procederowej i § 76 ust. handl. (5. XI. 28, 546/28).

§ 257 K. K.

Przestępstwo z § 257 K. K. ma charakter akcesoryjny i ma na względzie świadomą pomoc, udzieloną sprawcy po dokonaniu przez tegoż przestępstwa karnego, nie zaś dyscyplinarnego. (12. VII. 28, 358/28).

§§ 267. 263 K. K.

Stwierdzenie faktów, które w rzeczywistości nie zaszły, nie podpada pod § 267 K. K. („schriftliche Lüge”). W pewnych warunkach mogłoby ono ulegać karze z § 263 K. K., gdyby przedsięwzięto je w zamiarze przysporzenia sobie, lub osobie trzeciej, korzyści majątkowej, wyrządzono komu innemu szkodę majątkową. 12. VII. 28, 358/28).

§§ 267. 268. 269 K. K.

Fałszowanie dokumentów w rozumieniu §§ 267 i 268 K. K. jest przestępstwem formalnym, polegającym nie na wyrażeniu w dokumencie niezgodnej z rzeczywistością treści lecz bezprawnej zmianie pierwotnej treści dokumentu — zmianie uchylającej lub przekształcającej jego moc dowodową (fałszowanie dokumentu w ścisłym słowa znaczeniu), albo też na wzbudzeniu przez sprawcę pozoru, jakoby zawarte w nim oświadczenie pochodziło od osoby innej (podrobienie) (19. VII. 28, 380/28).

Narówni z podrobieniem dokumentu w powyższym znaczeniu stawia § 269 K. K. nadanie treści dokumentu papierowi, opatrzonemu podpisem innej osoby, przez wypełnienie go bez jej woli lub wbrew jej poleceniu. (ibidem).

Fałszowanie dokumentu jest dokonane tylko wówczas, gdy sprawca użył sfałszowanego dokumentu celem zwodzenia (ibid. 19. VIII. 26, 248/26).

Pieczone magistrackich władz skarbowych na biletach wstępu do teatrów świetlnych są dokumentami publicznymi. (19. VIII. 26, 248/26).

Umieszczenie na wekslu, przy własnoręcznym podpisie, pieczętki firmy, wzbudzającej pozór podpisania go w charakteru prokurenta tej firmy, nie jest podrobieniem dokumentu w rozumieniu §§ 267. 268 K. K. (20. VI. 27, 219/27).

§ 268 K. K. ma na względzie nie wyłącznie bezprawność, lecz jakąkolwiek korzyść majątkową (ibidem).

§ 305 K. K.

§ 305 K. K. wymaga nie tylko rozmyślności, lecz i bezprawności działania. (15. X. 25, 377/24).

§ 348 , K. K.

Podmiotowa istota czynów, przewidzianych w § 348/27, K. K. polega li na tem, że sprawca (t. j. urzędnik w rozumieniu § 359 K. K.), będąc świadom swej właściwości urzędowej do sporządzenia dokumentów publicznych i obowiązku dokumentowania w nich faktów prawdziwych, jednocześnie ma wolę i świadomość stwierdzenia w tych dokumentach faktów nieprawdziwych. Rzekomy zwyczaj takiego właśnie działania nie zwalnia sprawcy od odpowiedzialności karnej, lecz może, co najwyżej, zaważyć przy wymiarze kary. (23. VI. 28, K 92/28).

II. Ustawa o zwalczaniu lichwy wojennej

2 2. VII. 1920 (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 449).

W myśl art. 19 1. c. kalkulacja cen, uwzględniająca koszty ponownego zaopatrzenia się w towar, jest wykluczona. (10. III. 27, 446/26).

Odpowiedzialności z art. 24/1 1. 5 i 19 1. c, nie uchyła powzięta przez związek kupców, zgodnie z postanowieniami przedwojennego statutu, uchwała, ustalająca ze skutkiem dla członków wiążącym, cenę sprzedażną przedmiotów powszedniego użytku, poniżej której, pod grozą wykluczenia ze związku, przedmiotów odnośnych sprzedawać im nie wolno. (ibidem).

Rozmyślności działania w znaczeniu „dolus directus” lub „dolus eventualis” żąda zarówno art. 19 jak art. 24/1 1. 5. 1. c. (ibid.).

III. Ustawa karna skarbowa

z 2. sierpnia 1926. Dz. U. R. P. Nr. 105, poz. 609.

Nabywający drogą kupna napoje spirytusowe od osoby, nie posiadającej na sprzedaż zezwolenia władzy skarbowej odpowiadają nie z art. 7. lecz z art. 6 UKS. jako uczestnicy przestępstwa. (1. VIII. 28, 318/28).

Zasadniczą przesłanką art. 33 n. UKS. jest istnienie skazanego. (10. V. 28, 121/28).

Przedmioty monopolu tytoniowego (ust. z 1. VI. 1922. Dz. U. R. R. P. Nr. 47, poz. 409) nie są objęte wspólnym obszarem gospodarczym Rz, P. z W. M. Gdańskiem (21. V. 28, 24/28, GAPP/28 str. 923).

Art. 41. ust. o monopolu tytoniowym z 1. VI. 1922. Dz. U. R. P. poz. 409. jako postanowienie karne uchylony został przez art. 239 l. 5. UKS., uzależniającej karalność przestępstwa skarbowego od winy sprawcy. (31. V. 28, 201/28).

Przy wykładni pojęcia „porzucenie” należy istotny nacisk położyć na czynnik woli porzucającego, w szczególności rozstrzygnąć pytanie, czy rzeczywistym jego zamiarem było definitywne wyzbycie się własności danego przedmiotu. O porzuceniu, cygar, nie może być mowy, gdy z ustaleń wynika, że było ono raczej podyktowane chęcią zwolnienia się od ciężaru i ułatwienia sobie ucieczki, lub też obawą przyłapania z dowodem przemytu w ręce, aniżeli powziętem zgóry postanowieniem wyzbycia się własności cygar raz na zawsze. (5. XI. 28, 599/28).

Art. 16. ust. o mon. spir. nie ma na względzie wyrobu wódki dla domowego użytku. (1. VIII. 28, 318/28).

Art. 79 i 80 UKS. normują kontrolę władz skarbowych nad gorzelniami, zakładami rektyfikacyjnymi i wolnemi składami, jako przedsiębiorstwami przemysłowo-handlowymi, nie wyłączając przedsiębiorstw Państwowego Monopolu Spirytusowego, w znaczeniu wykonywania kontroli nad osobami odpowiedzialnymi za prawidłowe prowadzenie tych przedsiębiorstw. (1. VIII. 28, 328/28).

Ustawa o monopolu spirytusowym z 31. VII. 1924. Dz. U. R. P. poz. 756/24 (zastąpiona obecnie rozporządzeniem Prez. Rzp. z 26. III. 1927. Dz. U. R. P. poz. 289) obowiązuje również na Górnym Śląsku (25. VI. 28, 208/28).

Ustawa ta nie zabrania wyrobu wódek gatunkowych z substancyj sztucznych (ibid.).

Stosowanie art. 90/1 zdanie drugie UKS. zależne jest od uznania sądu wyrokującego. (10. V. 28, 186/28).

Spirytus pozostały w cysternach, zwróconych wysyłajacemu, nie jest rzeczą bezpieczną. (1. VIII. 28, 318/28).

Odpowiedzialności z art. 90/, UKS. nie wyłącza okoliczność, że spirytus, którym uprawiano handel, pochodzi z kradzieży. (ibid.).

W przypadku tzw. sprzedaży komisowej napojów spirytusowych art. 90 UKS. nie ma zastosowania do komitenta (28. VI. 28, 94/28).

Na spedytorze nie ciąży obowiązek dodatkowego opodatkowania wódek, znajdujących się u niego na składzie. (10. V. 28, 121/28).

W sprawach, przekazanych w myśl art. 188 UKS., na żądanie strony, do postępowania sądowego, prokurator musi złożyć sądowi okręgowemu, zamiast aktu oskarżenia, wniosek o zarządzenie rozprawy głównej (§ 222 UKS.) (31. V. 28, 214/28).

W myśl art. 213/2 UKS. sprawy karno-skarbowe przypadają poszczególnym sędziom nie według zgóry przeprowadzonego podziału czynności, lecz według indywidualnego przydziału przez przewodniczącego wydziału karnego skarbowego. (31. V. 28, 246/28).

Art. 213/3 UKS. przewidujący zastępców członków wydziału karnego skarbowego nie ma zastosowania do spraw rozstrzygniętych przed wejściem w życie rozp. Prez. Rzp. z 24. II. 1928. Dz. U. R. P. poz. 187. (31. V. 28, 246/28).

Dr. Ryszard Leżański,
Sędzia Sądu Najwyższego

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór rosyjski)

Ustawa konstytucyjna z 17. III. 1921 r. (D. U. 44 poz. 267).

Nabycie należącego do powstańca majątku przez skarb rosyjski w drodze konfiskaty za udział w powstaniu 1863 r. jest tytułem wadliwym, wobec czego syn i spadkobierca powstańca jest uprawniony do windykowania tego majątku od spadkobierców urzędnika rosyjskiego, któremu skarb rosyjski sprzedał ów majątek na warunkach ulgowych, a to z zasad następujących.

Tytuł pozwanych oparty jest na akcie nabycia spornego majątku od skarbu rosyjskiego, który objął majątek w posiadanie na skutek konfiskaty tegoż za udział ojca powoda w powstaniu 1863 r. Wniosek sądu apelacyjnego, iż w tym stanie rzeczy tytuł sprzedawcy był wadliwy i nie mógł skutkować przeniesienia nań prawa własności, jak również dalszego przelewu tego prawa na spadkobiercę pozwanych jest słuszny. Tytuł bowiem skarbu rosyjskiego opierał się na takim stosunku publiczno-prawnym, który przez Naród polski i Państwo Polskie nie może być poczytany za legalne źródło prawa własności na ziemiach polskich, a mianowicie na gwałcie ze strony zwycięskiej władzy rosyjskiej względem powstańca, pokonanego w walce o wolność Polski. Wszelkie akty władzy rosyjskiej czy to ustawodawcze, czy też wykonawcze, na których oparta była i za których pomocą dokonana została taka konfiskata, nie były aktami prawa, lecz przejawami bezprawia, wynikającymi z zaprzeczenia Narodowi polskiemu najistotniejszego jego prawa, jakim jest prawo do samodzielnego bytu państwowego. Walka z zaborcą nie była przestępstwem, lecz prawem i obowiązkiem wszystkich porzbińców pokoleń polskich, ich najlepszymi wysiłkami, jak to stwierdza ustęp wstępny do Konstytucji z dn. 17 marca 1921 r., wspominający z wdzięcznością imieniem Narodu polskiego męstwo, wytrwałość i ofiarność owej walki. Konfiskata majątku w takiej walce nie była przeto karą, która z istoty swej jest wymiarem sprawiedliwości celem przywrócenia pogwałconej powagi prawa, lecz aktem zemsty i przemocy, skierowanym ku tem skuteczniejszemu ugruntowaniu bezprawia. Wytworzone przez taki gwałt i bezprawie stosunki prywatno-prawne, których samo powstanie byłoby zgoła niemożliwe w Państwie Polskiem, mogły istnieć jedynie dopóty, dopóki istniał ówczesny stan polityczno-prawny i istniała władza, zdolna wymusić trwanie takiego stanu. Wówczas też, w związku z ustrojem państwowym rosyjskim, dla zniesienia skutków takich konfiskat i opartych na nich tytułów przez władze i sądy, wchodzące w skład owego ustroju, konieczny byłoby zezwalający na ich unicestwienie przepis ustawy. Z chwilą jednak ustąpienia tamtej władzy, upadku tamtego ustroju i odzyskania przez Polskę niepodległości upadły również takie nielegalnie powołane do życia stosunki prywatno-prawne, jako sprzeczne z istniejącym od tej chwili stanem publiczno- i prywatno-prawnym, odżyły natomiast tytuły i prawa legalnych właścicieli majątków skonfiskowanych — o ile, naturalnie,

nie zostały utracone w sposób, odpowiadający nowemu stanowi prawnemu w Państwie. Oczywiście, ze względu na zasze w międzyczasie lub nawet w następstwie zmiany prawne odnośnie do wielu z pośród owych majątków, nie zawsze możliwe byłoby uwzględnienie roszczeń o przywrócenie ich pierwotnym właścicielom lub ich następcom; nieraz bowiem obecny posiadacz może zasłonić się dobrym tytułem nabycia. Wytworzył się przeto stan taki, w którym prawa właścicieli majątków skonfiskowanych za udział w walce z zaborcą, oparte na tytułach z doby konfiskaty, mogą być uznane za upadłe jedynie w tych przypadkach, w których zachodzą po temu przyczyny prawne, zgodne ze stanem prawnym, obowiązującym w Państwie Polskim. Pogląd odmienny, sprawdzający się do przyjęcia zasady utrzymania w mocy obecnego stanu posiadania majątków skonfiskowanych dlatego jedynie, że stan taki był utworzony przez ustawodawstwo rosyjskie, spowodowałby sankcjonowanie i dalsze wykonywanie przez Naród polski represyj, wymierzonych przeciwko tym, którzy wystąpili do walki o najistotniejsze prawa Narodu. Byłby przeto z jednej strony sprzeczny z porządkiem publicznym w Państwie polskim, z drugiej zaś strony nie liczyłby się ze skutkami prawnymi przywrócenia niepodległego bytu tegoż Państwa, które zniweczyło samą podstawę owego stanu posiadania, tak iż od tej chwili przepis ustawy byłby konieczny nie dla uznania takiego stanu za nielegalny lecz przeciwnie dla stworzenia dlań podstawy prawnej. Poza przypadkami bowiem, wyżej wspomnianymi, obecny stan posiadania majątków skonfiskowanych mógłby uzyskać dalszy byt legalny bądź z przedawnienia (o czem niżej), bądź z mocy wyraźnej woli ustawodawcy polskiego, który byłby władny, gdyby to uznał za wskazane z pewnych względów społecznych, gospodarczych lub nawet politycznych, wzbronić wogóle czy tylko w pewnych warunkach windykacji takich majątków z rąk nieprawnych ich posiadaczy, nawet wówczas, gdy według ogólnych zasad prawa obowiązującego żadne ku temu nie zachodzą przeszkody. Taki akt ustawodawczy nie został jednak wydany do chwili obecnej.

Gdy zarówno ojciec powoda, jak następnie sam powód do czasu powstania właściwego sądu polskiego pozbawieni byli możności wystąpienia na drodze sądowej o odzyskanie spornego majątku, gdyż żaden sąd rosyjski według obowiązującego wówczas dla tych sądów ustawodawstwa nie wydałby przychylnego dla powoda wyroku, a więc gdy zachodzą

dziła w związku z ówczesnym stanem polityczno-prawnym przeszkoda prawna do obrony praw przez wytoczenie powództwa, to pozwani nie mogą bronić się przedawnieniem nabyczym, to ostatnie bowiem mogło zacząć biec dla nich dopiero od chwili ustąpienia pomienionej przeszkody prawnej (art. 533 i 694 ust. cyw. Z. W.), a więc dopiero od rozpoznania działalności sądów polskich. (Orzec. całego składu Izby I-szej S. N. 11—12 V. 1928 r., I. C. 592—26).

Kodeks cywilny Napoleona.

Art. 815. Współwłaściciel nieruchomości niepodzielonej ma prawo żądać części dochodów pobranych przez drugiego współwłaściciela, chociażby działały nie były przeprowadzone, jeżeli tylko udział każdego z nich jest wiadomy. (23. VIII. 1928 r., I. C. 2113—27).

Art. 1332. Z mocy art. 1332 k. c. w związku z art. 1524 u. p. c. notatka, o uiszczeniu, uczyniona przez wierzyciela na odwrotnej stronie tytułu, który ciągle pozostawał w jego posiadaniu, stanowi dowód, chociażby przez niego podpisana ani datowana nie była, pod warunkiem wszakże, że ma na celu zwolnienie dłużnika. To ostatnie zastrzeżenie wiąże się z przepisem drugiej części art. 459 upc, według którego sąd wyrokujący ocenia znaczenie treści aktów, może więc także ocenić znaczenie adnotacji. Skoro przeto sąd na podstawie okoliczności faktycznych dochodzi do wniosku, iż adnotacja nie jest pokwitowaniem, lecz była tylko projektem, który się nie urzeczywistnił, nie dopuszcza się pogwałcenia prawa, odmawiając rzeczonyj adnotacji znaczenia dowodu uiszczenia. (20. IX. 1928 r., I. C. 2118-27).

Art. 1717. Fakt, iż wypuszczający w najem, który wie-dział o podnajmie, dokonany przez biorącego w najem wbrew zakazowi, zastrzeżonemu w umowie, ale nie żądał przez dłuższy, stosownie do okoliczności, okres czasu rozwiązania z tego powodu najmu, oraz nie przytoczył żadnych okoliczności, które wyjaśniałyby w inny sposób takie jego postępowanie, może stanowić dostateczne oparcie dla domniemania, że z jego, wypuszczającego w najem, strony nastąpiło milczące zrzeczenie się korzystania w danym przypadku z zastrzeżenia, zabraniającego podnajmu. (28. IX. 1928 r., I. C. 302-28).

Ustawa cywilna Ziem Wschodnich (Tom X. cz. I zw. pr.)

Art. 277. Układ pojednawczy, zawarty przez opiekę

w imieniu nieletniego, dotyczący majątku nieruchomego, podpada tak samo, jak sprzedaż, pod przepisy art. 277 ust. cyw., jest więc nieważny jeżeli nastąpił bez uprzedniego zezwolenia wyższej władzy opiekuńczej. (22. II. 1982 r., I. C. 1749-26).

Art. 1002 i 1003. Aczkolwiek zrzeczenie się spadku po rodziców lub wstępnych i dotyczyło spadku przyszłego, nie zaś naogół dopuszczalne, jednak dla skuteczności takiego zrzeczenia się jest konieczne, by zrzeczenie się nastąpiło za życia rodziców lub wstępnych i dotyczyło spadku przyszłego, nie zaś spadku, który już się otworzył w chwili sporządzania aktu posagowego. Wynika to z istoty tego aktu, którego mocą rodzice lub wstępni dają za życia część swego majątku zstępnej w linii prostej z powodu jej zamążpójścia. (24. I. 1928 r., I. C. 1550-26).

Ustawa o czasie pracy w przemyśle i handlu z 18. XII. 1919 r. (D. U. 2 poz. 7—1920).

Art. 16. Wołą prawodawcy było, aby, poza pewnym wyjątkiem, wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych nie było niższe od norm, w ustawie wskazanych. Przepis ten, znoszący wolność umów, celem opatrzenia skuteczniejszą gwarancją zasad ochrony interesów zdrowotnych i kulturalnych warstw pracujących, jest przepisem porządku publicznego, któremu nie wolno ubliżyć przez umowy prywatne. (16. VIII. 1928 r., I. C. 664-28).

Ustawa o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby z dnia 19. V. 1920 r. (Dz. U. 44 poz. 272).

Art. 104. Aczkolwiek termin, od którego ustawa z 19. V. 1920 r. miała objąć wszystkie kategorie pracowników, przewidziane w art. 3, wyznaczony został ustawą z 6. VII. 1923 r. (D. U. 75 poz. 589) na dzień 9. VI. 1928 r., to jednak następnie z mocy art. 1 ustawy z 28. IX. 1926 r. (D. U. 101 poz. 582) został przedłużony do 9. IX. 1936 r. Jednocześnie mocą tegoż samego przepisu uległo przedłużeniu do dn. 9. VI. 1936 r. uprawnienie ministra pracy i opieki społecznej do decydowania o kolejności pociągania do obowiązku ubezpieczenia poszczególnych kategorii osób, objętych art. 3. Ponieważ zaś ustawa z 28. IX. 1926 r. weszła w życie z dniem ogłoszenia, lecz z mocą obowiązującą od dnia 9. VI. 1926 r., to ten stan prawny, jaki został pierwotnie ustanowiony przepisami art. 103 i 104 nie uległ następnie żadnej przerwie. Skoro zatem minister pr. i op. sp. nie rozciągnął przymusu ubezpieczenia

na wypadek choroby na pracowników rolnych i leśnych (z wyjątkiem jedynie powiatu będzińskiego), to pociągnięcie przez Kasę Chorych w Radomsku pracownika rolnego do ubezpieczenia w dniu 10. VI. 1926 r. nie ma skutków prawnych. (16. VIII. 1928 r., I. C. 1156-27).

Ustawa o ochronie lokatorów z 11. IV. 1924 r.

(D. U. 39 poz. 406).

Art. 9 ust. 2. Przepis art. 9 ust. 2, mający na celu zapobieżenie pobieraniu od sublokatorów nadmiernych opłat pod postacią wynagrodzenia za dostarczenie urządzenia domowego, ma na względzie jedynie urządzenie zwykłe, konieczne w codziennym życiu i nie przekraczające normy przeciętnych potrzeb sublokatora. Jeżeli więc stwierdzono, iż lokator dostarczył sublokatorowi, oprócz zwykłego urządzenia domowego, różne przedmioty zbytku, jak dywany, gobeliny, lustra, dzieła sztuki, srebra, szkła i serwisy, ma sęd podstawa do wniosku, że pobieranie przez lokatora za wynajem tych przedmiotów opłaty, przekraczającej normę, wskazaną w powołanym wyżej przepisie, nie stanowi ważnej przyczyny rozwiązania najmu w rozumieniu art. 11 ust. 2 lit. d ustawy o ochr. lok. (28. IX. 1928 r. I. C. 302-28).

Rozporządzenie o przerachowaniu zobowiązań prywatnoprawnych z 14. V. 1924 r. (D. U. 30 poz. 213—1925 r.).

§ 36. Okoliczność, iż dłużnik poniósł szkody wojenne, nie stanowi sama przez się przyczyny obniżenia miary przerachowania; może powodować zastosowanie przy przerachowaniu niższych stawek o tyle tylko, o ile skutek tych szkód nastąpiło takie pogorszenie się stanu majątkowego dłużnika, iż zachodzi obawa, że przerachowanie w mierze, przewidzianej przepisem prawa, „podkopie egzystencję gospodarczą dłużnika”, to jest postawi go w tak ciężką sytuację, iż będzie mu groziła konieczność zlikwidowania warsztatu pracy i wyzbycia się mienia. (30. IV. 1928 r., I. C. 146-28).

§ 26. Stosunek między wystawcą wekslu własnego a indosatarjuszem jest wyłącznie wekslowy i nie ma żadnego związku z umową, zawartą między wystawcą a pierwotnym posiadaczem wekslu, tytuł więc, który był podstawą zobowiązania wekslowego, w tych przypadkach nie ma znaczenia, wyższe przeto przerachowanie wierzytelności ponad 10% nie może mieć miejsca z powodów, mających uzasadnienie w czynności prawnej, dokonanej przez wystawcę i pierwszego posiadacza wekslu. (6. IX. 1928 r. I. C. 2106-27).

Ustawa z 2. VII. 1824 r. w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży (D. U. 69 poz. 669).

Art. 1. Ustawa z 2. VII. 1924 r. ma na celu wyłącznie uregulowanie w sposób szczególny stosunków, wynikających z umowy sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży, i jako zawierająca normy wyjątkowe, nie może być rozszerzana na inne przypadki, w niej nieprzewidziane, nie dotyczy więc nabycia na licytacji, nieważnej z powodu niezachowania nieodzownych formalności. (20. IX. 1928 r., I. C. 680-27).

Ustawa notarialna 1866 r.

Art. 256—258. Jeżeli w dacie sprzedaży nieruchomości niehipotekowanej nakaz egzekucyjny, na którego mocy zbycie nieruchomości zostało zakazane sprzedawcy, nie był złożony w odpisie właściwemu sądowi, późniejsze jego złożenie nie może tamować zatwierdzenia aktu w trybie art. 256 ust. not., przyczem w tem postępowaniu kwestja dobrej lub złej wiary nabywcy nie ulega badaniu, gdyż to należy do drogi sporu. (I. VI. 1928 r. I. C. 678-28).

Ustawa hipoteczna 1818 r.

Art. 137. Na skutek zapisanego w wykazie hipotecznym ostrzeżenia o powództwie, wytoczonym przeciwko właścicielowi nieruchomości o należność pieniężną, późniejszy nabywca tej nieruchomości nie staje się jeszcze odpowiedzialny za tę należność, chociażby nawet zapadł co do niej wyrok prawomocny zasądający, jeżeli wyrok ten w wykazie hipotecznym nie został ujawniony. Ustawa hipoteczna, stanowiąc, iż hipoteka jest prawna, sądowa i umowna, odpowiedzialności hipotecznej z ostrzeżenia nie zna, a zawiera w tej materji tylko ten przepis (art. 137), że ostrzeżenie zabezpiecza skutek praw rzeczowych na przypadek uzyskania pomyślnego wyroku prawomocnego, który, w razie wciągnięcia go do wykazu, stanowić będzie po uprawomocnieniu się wpisu źródło powstania hipoteki sądowej. (art. 111). Nabywca więc nieruchomości, obciążonej ostrzeżeniem, nie jest odpowiedzialny wobec wierzyciela, dopóki wpis hipoteczny o zasądzeniu nie uprawomocni się. (30. IV. 1928 r., I. C. 169-27).

Ustawa postępowania cywilnego 1864 r.

Art. 202 lit. b. Sąd okręgowy rozpoznaje, jako 2-ga instancja, skargi na decyzje wydziałów hipotecznych przy są-

dach pokoju. Z tego wynika, że również jako 2-ga instancja, rozpoznaje skargi na decyzje sędziego pokoju, wydane w trybie art. 256—258 ust. not. w przedmiocie zatwierdzenia aktów, dotyczących przejścia lub ograniczenia własności dóbr nieruchomości niehipotekowanych, orzekanie bowiem w tej materji ściśle jest związane z funkcją wydziałów hipotecznych, którym sędzia pokoju przewodniczy. (1. VI. 1928 r. I. C. 678-28).

Art. 933, 942, 1296. Gminy miejskie nie korzystają ze szczególnych uprawnień procesowych, nadanych Skarbowi Państwa, wobec czego przy wykonaniu wyroku przeciwko gminie nie ma zastosowania art. 1296 upc, przewidujący odrębny tryb egzekwowania należności, zasądzonych od Skarbu. Należy więc przyjąć, iż z punktu widzenia ustawy procesowej gmina nie jest postawiona w położenie szczególne, podlega przeto ogólnym normom, czyli egzekucja przeciwko niej winna się opierać na zasadach ogólnych. Nie znaczy to jednak, by każdy majątek gminy, bez względu na interes publiczny, mógł być przedmiotem egzekucji. Gmina, jako osoba prawna prawa publicznego, posiada: a) majątek, który eksploatuje tak, jak osoby prywatne, i b) majątek, służący do zaspokojenia potrzeb publicznych i wykonywania funkcji publicznych, czyli majątek publiczny. Ten ostatni, ze względu na swój charakter, jako wyjęty ze swobodnego obiegu, dopóki służy celom, dla których jest przeznaczony, nie może być zajęty na zaspokojenie roszczeń pieniężnych wierzyciela gminy, zgłoszonych w trybie postępowania cywilnego. Natomiast każde inne mienie, nie należące do tej kategorii majątku publicznego, nie jest wyłączone od egzekucji. (11. V. 1928 r. I. C. 1129-27. Orz. cał. kompl. Izby).

Art. 948. Stwierdzenie przez komornika, iż nie nastąpił jeszcze moment, zezwalający na egzekwowanie kwoty pieniężnej zamiast niewydanej rzeczy ruchomej, nie wykracza poza granice uprawnień komornika i nie sprzeciwia się art. 952 upc., nie chodzi tu bowiem o odroczenie wykonania wyroku lub wstrzymanie rozpoczętej egzekucji, ani też o jej umorzenie, lecz o ustalenie, czy zachodzą warunki, dopuszczające podjęcie pewnej czynności egzekucyjnej, w tej zaś materji komornik ma prawo powziąć decyzję (art. 948 upc.), z zastrzeżeniem, naturalnie, dla stron skargi do sądu. (art. 962 upc.). (23. VIII. — 6. IX. 1928 r., I. C. 781-28).

Wacław M i s z e w s k i
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego
(b. zabór austriacki)

Kodeks cywilny.

§ 26. Fundusz emerytalny miejskich lub powiatowych Kas Oszczędności nie jest osobą prawną (O. z 4. IX. 1928 R. 1036/28).

§ 48. Stan przemijający przytomności umysłowej, występujący u osób umysłowo chorych, nie czyni je jeszcze zdolnymi do zawarcia małżeństwa (O. z 21. VIII. 1928 R. 2261/27).

§ 109. Cudzołóstwo, jako przyczyna separacji, nie musi być ustalone wyrokiem karnym (O. z 21. VIII. 1928 R. 2130/27).

§ 163. Możliwość utrzymywania przez matkę nieślubnego dziecka stosunków płciowych z różnymi osobami nie wyłącza prawnie uznania pozwanego ojcem nieślubnego dziecka. (O. z 14. VIII. 1928 R. 2028/27).

§ 163. Dowód z próby krwi celem stwierdzenia nieślubnego ojcostwa nie może być przeprowadzony, jeżeli matka dziecka sprzeciwia się wzięciu tej próby. (O. z 12. IX. 1928 R. 1506/28).

§ 471. Przepis § 471 ust. 1 mówi tylko o nakładach „dla rzeczy” — tem samym wyłącza prawo retencji dla nakładów poczynionych celem uzyskania rzeczy (O. z 9. X. 1928 R. 750/28. — Zob. orzeczenie przeciwne w R. P. E. 1926 str. 412).

§ 812. Oddzielenie majątku spadkowego od majątku spadkobierców nie zależy od uprzedniego spisania inwentarza spadkowego ani od wysokości zgłoszonego roszczenia, obejmuje ono także majątek nieruchomy spadkodawcy (O. z 25. IX. 1928 R. 481/28).

§ 829. Nabycie idealnego udziału w fizycznie wydzielonej części nieruchomości od jednego tylko z jej współwłaścicieli jest skuteczne, jeżeli reszta współwłaścicieli tej ruchomości dodatkowo zgodzi się na to nabycie (O. z 12. IX. 1928 R. 1540/28).

§ 833. Urnowa, którą współwłaściciel realności w idealnej części sprzedaje drugiemu połowę swej idealnej części i oddaje mu w posiadanie wydzieloną fizycznie połowę gruntu, jaki w tej realności sam posiada nadaje nabywcy tytuł prawny do objęcia w posiadanie tej fizycznie wydzielonej połowy gruntu (O. z 2. X. 1928 R. 340/28).

§ 836. Zarządca wspólnej realności, ustanowiony przez sąd w myśl § 836 kc., nie jest zarządcą przymusowym, ale pełnomocnikiem właścicieli (§ 837 kc.). Pełnomocnictwo to jest zatem odwoławalne (§ 1020 kc.). Jeżeli co do odwołania niema zgody współwłaścicieli lub ich większości, to orzeka o tem sędzia w drodze niespornej. (O. z 11. IX. 1928 R. 573/28).

§ 933. Sześciotygodniowy termin do dochodzenia sądowego wad bydłych przedłuża się o dwutygodniowy termin domniemanego istnienia choroby bydłej tylko wówczas, gdy choroba bydłęcia stanie się widoczną w ciągu dwutygodniowego terminu domniemania po odebraniu bydłęcia. (O. z 3. X. 1928 R. 1683/28).

§ 1220. Rozpoznanie roszczenia córki przeciw matce o wydanie przyrzczonego posagu należy na drogę sporu. Ważność przyrzeczenia wyposażenia danego córce przez matkę, nie zależy od zachowania formy aktu notarialnego. (O. z 28. VIII. 1928 R. 878/28).

§ 1295. Uzyskanie wyroku zaocznego przeciw pozwanemu wbrew zobowiązaniu się umownemu powoda do zrzeczenia się jakichkolwiek dalszych kroków sądowych w procesie jest czynem bezprawnym rodzącym obowiązek powoda do odstąpienia od wszelkich kroków egzekucyjnych uzyskanych na podstawie wyroku zaocznego. (O. z 4. IX. 1928 R. 1259/28).

§ 1320. Właściciel ogiera nie odpowiada za uszkodzenie zadane przez ogiera dziecku dziesięcioletniemu, które mimo upomnień ze strony nadzorczy drażni ogiera przez niepotrzebne bicie go batem po nogach. (O. z 4. IX. 1928 R. 1013/28).

§ 1328. Bieg przedawnienia dla roszczeń o odszkodowanie za uwiedzenie do pozamałżeńskiego spółkowania doznaje przerwy wskutek wniesienia przez poszkodowaną skargi karnej o przekroczenie z § 506 ustawy karnej. (O. z 2. X. 1928 R. 383/28).

§ 1396. Przeciw cesjonariuszowi nabywającemu w dobrej wierze w zaufaniu do ksiąg gruntowych prawo zastawu dla odstąpionej mu pretensji zarzuty z § 1396 uc. nie mogą być przez dłużnika podnoszone (O. z IX. 1928 R. 1599/28).

§ 1487. Bieg przedawnienia trzyletniego dla roszczeń przeciw obdarowanemu z powodu pokrzywdzenia zachowku rozpoczyna się ze śmiercią spadkodawcy (O. z 11. IX. 1928 R. 1565/28).

Ochrona lokatorów.

Art. 2, ust. 1, lit. d. Administracyjny nakaz przebudowy domu, wydany wskutek walenia się budynku, przyczem budynek zostaje opróżniony, — zastępuje zezwolenie na budowę (konsens), o którym jest mowa w art. 2, ust. 1, lit. d ustawy o ochronie lokatorów. (O. z 18. IX. 1928 Rw. 1567/28).

Art. 2, ust. 1, lit. d. Okoliczność, że lokator wprowadził się do przebudowanego mieszkania przed uzyskaniem przez właściciela zezwolenia na przerobienie i zamieszkanie, nie nadaje lokatorowi prawa ochrony. (O. z 31. VII. 1928 Rw. 1514/28).

Art. 11 ust. 1 i § 1118 uc. Uszkodzenie przez lokatora ściany w ten sposób, że musi być częściowo wystawiony nowy mur, jest znacznem uszkodzeniem przedmiotu najmu, chociażby koszt naprawy nie przenosił kwoty jednorocznego czynszu. (O. z 7. VIII. 1928 Rw. 1865/27).

Art. 11, ust. 2, lit. a. Jeżeli lokator wydalił się na czas dłuższy z mieszkania do innej miejscowości, nie zawiadamiając właściciela o swym nowym adresie, właściciel nie ma obowiązku szukać lokatora celem upomnienia go o zaległy czynsz (O. z 29. X. 1928 Rw. 2222/28).

Art. 11, ust. 2 lit. a. Skuteczność upomnienia o zaległy czynsz nie zależy od zachowania pewnej oznaczonej formy; — wystarcza, jeśli oświadczenie właściciela nie pozostawia żadnej uzasadnionej wątpliwości, iż domaga się zapłaty całej dłużnej sumy i nie godzi się na dalszą zwłokę. (O. z 8. VIII. 1928 Rw. 1711/28).

Art. 11, ust. 2, lit. a. Zwłokę w zapłacie komornego jako przyczynę wypowiedzenia usuwa skład sądowego zaległego komornego, nieprzyjętego przez właściciela, dokonany przez lokatora przed wypowiedzeniem mu mieszkania. (O. z 21. VIII. 1928 Rw. 489/28).

Art. 11, ust. 2, lit. a. Rzekoma nędza wyjątkowa nie usprawiedliwia zwłoki w zapłacie komornego za lokal przemysłowy. (O. z 31. VII. 1928 Rw. 1801/28).

Art. 11, ust. 2, lit. a. Przy zajęciach sezonowych zarzut nędzy wyjątkowej może być rozpoznawany tylko z uwzględnieniem dochodu całorocznego, nie zaś okresów wyłącznie tych, w których brak jest dochodu. (O. z 28. VIII. 1928 Rw. 988/28).

Art. 11, ust. 2. W wypadkach przewidzianych w art. 11 ust. 2 lit. a do f, ustawy o ochronie lokatorów można żądać rozwiązania umowy najmu tak za wypowiedzeniem z upły-

wem okresu najmu, jak i przed nadejściem tego terminu. (O. z 24. VII. 1928 Rw. 585/28).

Art. 11, ust. 3. Lokator jest upoważniony do wniesienia wypowiedzenia przeciw podnajemcy, chociaż właściciel domu wniósł już wypowiedzenie przeciw lokatorowi. (O. z 4. IX. 1928 Rw. 1053/28).

Ochrona drobnych dzierżawców rolnych.

Nowe umowy dzierżawców, zawierane po 18. lipca 1919, nie korzystają z ochrony drobnych dzierżawców rolnych, chyba, że są to dzierżawy zawarte na podstawie ustaw o zajęciu niezagospodarowanych użytków rolnych. (O. z 18. VII. 1928 Rw. 663/28) zgodne z orzecznictwem izby pierwszej (O. z 31. sierpnia 1927 C. 591 /26) i izby piątej (O. z 30 marca 1928 C. 345/27).

Przerachowanie.

§ 5. Przy przerachowaniu zabezpieczenia hipotecznego należy odsetki zaległe po dzień 31 grudnia 1924, a nie przedawnione doliczyć do kapitału i wraz z nim przerachować. (O. z 22 VIII. 1928 R. 514/28).

§ 6. W postępowaniu niespornem o przerachowanie należy wierzyciela z żądaniem odsetek za czas dawniejszy niż trzyletni okres przed wniesieniem podania o przerachowanie odesłać na drogę sporu, jeżeli dłużnik zarzucił przedawnienie tych odsetek. (O. z 17. VIII. 1928 R. 493/28).

§ 5 i 6, tudzież u s t a w a z 20 czerwca 1920 poz. 319 D. U. R. P.

Przerachowanie zabezpieczenia hipotecznego kapitału odsetkowego, dla którego prawa zastawu wskutek upływu dwóch lat do dnia, w którym uiścić należało ostatnią ratę annuitetową, albo ratę kapitału odsetkowego, już zgasło, nie jest dopuszczalne, choćby nawet to prawo zastawu nie było w księdze gruntowej wykreślone. (O. z 26. IX. 1926 R. 586/28).

§ 43. Obywatele włoscy nie korzystają na zasadzie wzajemności z przepisów rozporządzenia o przerachowaniu. Dla zastosowania zasady wzajemności wystarcza, jeżeli państwo włoskie tylko co do wkładów w instytucjach kredytowych i co do ubezpieczeń na życie czyni różnicę między obywatelami włoskimi a polskimi. (O. z 4. IX. 1928 Rw. 1786/28).

Zatargi rolne.

U s t a w a z 1. sierpnia 1919 poz. 394 D. U. R. P., art. 21. Wniosku o odmówienie orzeczeniu Komisji Rozjemczej mo-

cy egzekucyjnej sąd nie może pozostawić bez rozpoznania, jeżeli wpływa wniosek o dozwole nie egzekucji z tego orzeczenia. (O. z 26. IX. 1928 R. 669/28).

Procedura cywilna.

§ 17. Wierzyciele upadłościowi nie mogą w sporze wdronym przez zarządcę masy upadłościowej przeciw dłużnikom kredy tarjusza występować jako interwencji uboczni. (O. z 12. IX. 1928 R. 542/27).

§ 30. Pełnomocnictwo ogólne do prowadzenia sporów, udzielone osobie, nie będącej adwokatem, upoważnia tę osobę także do ustanowienia adwokata pełnomocnikiem procesowym. (O. z 21. VIII. 1928 R. 2130/27).

§ 240. Wyrok wydany przeciw pełnomocnikowi nie uzasadnia zarzutu sprawy osądzonej przeciw mocodawcy. (O. z 17. VIII. 1928 R. 448/28).

§ 240. Sąd najwyższy ma z urzędu uwzględnić w postępowaniu rewizyjnym prawomocność wyroku pierwszej instancji, chociażby sąd odwoławczy na opóźnione odwołanie przeprowadził rozprawę. (O. z 14. VIII. 1928 R. 1640/27). Natomiast orzeczenie z 25. IX. 1928 R. 1794/28 zawiera wprost przeciwną tezę, iż przeprowadzenie przez sąd odwoławczy rozprawy pomimo spóźnionego wniesienia odwołania nie podpada pod żadną z przyczyn nieważności z § 477 pc., lecz stanowi wadę postępowania, którą można skutecznie podnieść w rewizji tylko pod przesłanką z § 196 ust. 1 pc.

§ 391. Orzeczenie o roszczeniu głównem powoda, przeciw któremu to roszczeniu pozwany zgłosił do potrącenia roszczenie wzajemne, co do którego toczy się odrębny spór, nie przesądza w niczem temu roszczeniu wzajemnemu ani nie stwarza dla niej stanu sprawy osądzonej. (O. z 12. IX. 1928 R. 1725/28).

§ 408. Roszczenie o odszkodowanie z tytułu widocznie swawolnie prowadzonego procesu jest uzasadnione, gdy pozwany nieprawdziwemi zarzutami zmierza do przewleczenia sporu i naraża przez to powoda na konkretną szkodę. (O. z 22. VIII. 1928 R. 504/28).

Ordynacja egzekucyjna.

Art. III. ust. zapr. ord. egz. Przepisy dekretów nadwornych z 18. września 1786 Zb. ust. sąd. nr. 577 lit. c i z 24. października 1806 Zb. ust. sąd. nr. 789 zostały art. 239 i 150 usta-

wy karnej skarbowej z 2. sierpnia 1926 poz. 609 D. U. R. P. uchylone, o ile dotyczą kar skarbowych, kosztów postępowania i uszczuplonych należności. (O. z 4. IX. 1928 R. 601/28).

§ 1 L. 13. Wykazy zaległości Zakładu ubezpieczeń pracowników umysłowych (§ 109 rozp. Prez. Rzplitej z 24. XI. 1927 Nr. 106, poz. 911 D. U. R. P.) nie wymagają do dozwoleń egzekucji zatwierdzenia, o którym jest mowa w § 1 L. 13 ord. egz. (O. z 25. IX. 1928 R. 713/28).

§ 109. Przymusowy zarządca domu czynszowego, ustanowiony dla egzekucyjnego ściągnięcia wierzytelności z dochodów tego domu, nie jest uprawniony do wypowiedzenia lokatorowi mieszkania w tym celu, by uzyskać wolne mieszkanie dla członków rodziny właściciela domu. (O. z 4. IX. 1928 R. 1923/28).

§§ 154 i 155. Licytacyjny nabywca, który dopuścił do relicytacji, nie może zatrzymywać nieruchomości aż do czasu zwrócenia mu wydatków poniesionych na spłatę wierzytelności. (O. z 9. X. 1928 R. 750/28).

§§ 249 i nast. Egzekucja na udział współwłasności w rzeczach ruchomych ma być prowadzona wedle przepisów §§ 249 i nast. ord. egz. a nie wedle przepisów §§ 331 i nast. ord. egz. (O. z 30. V. 1928 R. 631/28 i z 4. IX. 1928 R. 649/28, tak samo Pl. O. izby pierwszej z 13 maja 1927 C. 1166/26).

§ 286. Podatek obrotowy ma pierwszeństwo przed ustawowem prawem zastawu dla komornego. (O. z 2. X. 1928 R. 641/28).

Amortyzacja dokumentów.

Rozp. ces. z 31. sierpnia 1915 N r. 257 D pp.

Amortyzacja obligacji, wystawionych w walucie koronowej, a przestemplowanych na walutę złotową może być wdrożona tylko z zaznaczeniem dokonanego przestemplowania. (O. z 3. X. 1928 R. 748/28).

Prawo handlowe.

Art. 47. Odbiorca towarów dostarczanych periodycznie jest uprawniony do zapłaty ceny kupna agentowi, który mu stale przynosi faktury od dostawcy, nie zawierające żadnych zastrzeżeń co do sposobu zapłaty, i prezentuje do wykupu weksle wystawione przez odbiorcę przy poprzednich dostawach. (O. z 18. IX. 1928 R. 1701/28).

(Pomocnicy handlowi) 1. Roszczenie pracownika o wynagrodzenie za niewykorzystany urlop, niemniej za go-

dziny nadliczbowe przedawnia się w trzech latach. (O. z 14. VIII. 1928 Rw. 1423/27).

2. Prawa emerytalne, już nabyte nie gasną przez zmianę statutu emerytalnego Kasy Oszczędności. Postanowienie statutu, że pensje emerytalne nie podjęte w ciągu lat dwóch, przepadają, odnosi się tylko do pensji wyasygnowanej do wypłaty w należytej wysokości. (O. z 4. IX. 1928 Rw. 1036/28).

Prawo wekslowe.

Art. 98 i 41. Zapłata dłużnej sumy wekslowej, dokonana przez dłużnika wekslowego bez odebrania weksla lub uwidocznienia na nim dokonanej zapłaty, nie ma przeciw nabywcy weksla prawnego znaczenia. (O. z 22. VIII. 1928 Rw. 1060/28).

Uszkodzenia kolejowe.

Skoro władze administracyjne, powołane do czuwania nad bezpieczeństwem ruchu, uznały, że w danym miejscu nie potrzeba zamykanej rampy, Sąd nie może uznać winy kolei w tem, że takiej rampy nie było (Ustawa drogowa z 7. X. 1921 poz. 656 D. U. R. P., art. 7 — rozp. Min. z 2. VII. 1924, poz. 641 D. U. R. P. § 19 — i okólnik Min. Kolei z 17. I. 1921 Nr. 21171/20). (O. z 18. IX. 1928 Rw. 1559/28).

Spółki z ograniczoną poręką.

§ 52 ustawy z 6 marca 1906. Obniżenie udziałów spółki z ogr. odp. skutkiem spadku waluty nie stoi na przeszkodzie dalszemu istnieniu spółki (§ 5 k. c). Jeżeli jednak spółka pragnie podwyższyć udziały, to nie może tego uczynić dowolnie, ale związana jest § 6 ustawy, wymagającym najmniej 20.000 zł kapitału zakładowego (O. z 11. IX. 1928 R. 667/28).

Dr. Włodzimierz D b a ł o w s k i.
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór pruski)

Kodeks cywilny.

§ 117. Na zewnątrz własność fiducyjna jest własnością rzeczowistą. Z własności tej fiducjarjusz może jednak korzystać tylko w sposób konieczny do urzeczywistnienia zamierzeń gospodarczych, które stronom przyświecały przy fiducyjarnem przeniesieniu własności. — Przedmiotem fiducyjarnego przelania własności mogą być nietylko poszcze-

gólne przedmioty lecz także całe urządzenie przedsiębiorstwa, jako takie, bez względu na późniejszą wymianę lub przybytek poszczególnych części składowych urządzenia. (29. 9. 28. 138/28).

§ 119. Własność nie jest przymiotem rzeczy ani takim stosunkiem prawnym, któryby wpłynął na użyteczność lub wartość rzeczy. Sprzedawca nie może się powoływać na to, że przy zawarciu kontraktu kupna — sprzedaży był błędnego mniemania, iż rzecz sprzedana jest jego własnością. (21. 9. 28. 133/28).

§ 139. Nieważność przewłaszczenia, zawartego w kontrakcie kupna-sprzedaży, powoduje nieważność całego aktu prawnego tylko wtedy, gdy wolą stron było, by kupno-sprzedaż i przewłaszczenie stanowiły jednolity akt prawny. (21. 9. 28. 134/28).

§ 305. O istocie prawnej umowy rostrzyga znaczenie jej postanowień, ustalone w myśl przepisów §§ 133. 157 k. c., niezależnie od poglądów prawnych jednej ze stron oraz od słów użytych w umowie dla określenia prawnego jednej lub drugiej strony lub wreszcie umowy samej. (2. 10. 28. 213/28).

§ 427 art. 1. Przepis ten znajduje zastosowanie także w przypadku, gdy umówiona cena kupna jest niższą od rzeczywistej wartości rzeczy, wadą obciążonej. (21. 9. 28. 150/28).

§ 535. Odpłatne oddanie budynku do użytku jest dzierżawą, jeśli w chwili zawarcia umowy budynek był wyposażony w wszystkie urządzenia, potrzebne do prowadzenia przedsiębiorstwa, określonego w umowie, bez względu na to, czy biorący budynek do użytku kupuje równocześnie urządzenie to w całości lub części lub za korzystanie z urządzenia zobowiązuje się płacić osobne wynagrodzenie. W czasie trwania umowy, prawny jej charakter może ulec zmianie, gdy, za zgodą oddającego, budynek zostanie przeznaczony na prowadzenie przedsiębiorstwa innego rodzaju tak, że dotychczasowe urządzenie wypadnie usunąć i zastąpić urządzeniem innym, którego koszty, w całości lub przeważającej części, ma ponieść biorący budynek do użytku. (2. 10. 28. 213/28).

§ 626. Pojęcie „ważnej przyczyny” w rozumieniu § 626 k. c. oraz §§ 70—27 k. h. jest zasadniczo pojęciem faktycznym, nie prawnym. Ustalenie zatem i ocena, czy w danym przypadku „ważna przyczyna” zachodzi, należy jako kwestja faktyczna do sądu merytorycznego. (7. 1. 28. 84/28).

§ 779. 1. Ugoda jest z natury swej umową dwustronnie

zobowiązującą, do której mają pełne zastosowanie przepisy §§ 320 nast. i 326 k. c. (20. 9. 28. 186/28).

2. Ani błąd faktyczny ani prawny, który wywołał u stron niepewność, ugodą załatwioną, nie powoduje nieważności ugody. Nieważną jest ugoda tylko wówczas, gdy błąd dotyczy okoliczności, które według treści ugody strony uważały za niewątpliwą podstawę ugody, za jej założenie. (25. 9. 28. 297/24).

§ 883. 1. Rozporządzenie, które udaremnia lub ogranicza roszczenie zabezpieczone ostrzeżeniem, jest bezskuteczne, bez względu na to, czy osoba, która na zasadzie takiego rozporządzenia prawo nabyła, o wpisie ostrzeżenia wiedziała lub nawet błędnie była mniemania, że roszczenie ostrzeżeniem chronione, nie istnieje.

2. Oznaczenie w ostrzeżeniu osoby uprawnionej niewłaściwym imieniem, nie czyni ostrzeżenia bezskutecznym, i może każdego czasu być poprawione, jeśli polega na omyłce sądu hipotecznego. (27. 6. 28. 127/28).

§ 1297. Zaręczyni są w swej istocie umową, która dochodzi do skutku przez przyjęcie wzajemnych przyrzeczeń zawarcia małżeństwa. (25. 5. 28. 63/28).

§ 1298. Prawo żądania odszkodowania z powodu wkładów, poczynionych ze względu na spodziewane małżeństwo, nie zależy od zezwolenia drugiego narzeczonego na owe wkłady, lecz jedynie od istnienia związku przyczynowego między zaręczynami a wkładami. (25. 5. 28. 63/28).

§ 1300. Narzeczona, która przed zaręczynami oddała się dobrowolnie swemu narzeczonemu nie jest nieposzlakowaną w rozumieniu § 1300 k.c. Wobec skargi jednak, na przepisie tym opartej, narzeczony nie może się na to skutecznie powołać. (25. 5. 28. 280/28).

Ustawa wprowadzona do kodeksu cywilnego.

Art. 96. Wymiar polega na uprawnieniach, które według zasad kodeksu cywilnego są co do swej natury różne i muszą podlegać różnym przepisom także co do dopuszczalności ich przelania na osoby inne, chyba że przy ustanowieniu wymiaru było wolą stron nadać wymiarowi charakter jednolity. (6. 5. 27. 24/27).

Kodeks handlowy.

§ 241. Zarzut działania na szkodę spółki jest dopuszczalny także przeciw członkowi zarządu, który w swych rękach zgromadził przeważającą ilość akcji (7. 1. 28. 84/27).

§ 429. Jest zasadą, w dziedzinie prawa handlowego ogólnie przyjęte, że, w razie zaginięcia lub uszkodzenia towaru podczas przewozu, wysyłający towar na rachunek odbiorcy lecz w własnym imieniu, może w własnym imieniu dochodzić szkody, poniesionej, przez odbiorcę. (31. 12. 27. 326/27).

§ 430. Według przepisów, obowiązujących obecnie na P. K. P., odszkodowania za zaginięcie lub uszkodzenie towaru można żądać tylko w pieniądzu. (31. 12. 27. 326/27).

Ustawa z dnia 11. marca 1850. (Zb. ust. prus., str. 199).

§ 7. Za szkody, wyrządzone przez tłum w czasie rozruchów — gminy odpowiadają nadal w myśl przepisów powyższej ustawy, mimo, że nie mogą obecnie utrzymywać własnej straży bezpieczeństwa. (5. 10. 28. 181/28 i 19. 10. 28. 204/28).

Ustawa o postępowaniu cywilnem.

§ 87. Zawiadomienie przeciwnika o powołaniu nowego pełnomocnika może nastąpić nie tylko przez pisemne doniesienie mu o tem, lecz także przez stosowne czynności, do których należy zgłoszenie się na rozprawę nowego pełnomocnika w imieniu strony. (20. 9. 28. 186/28).

§ 99. Natychmiastowe zażalenie przeciw wyrokom sądów apelacyjnych, orzekającym tylko o kosztach sporu, jest w myśl § 507 ust. 2 up. c. niedopuszczalne. (13. 7. 28. 156/28).

§ 234 ust. 1. Czasokres dwutygodniowy do podania wniosku o przywrócenie do stanu poprzedniego z powodu późnego przyznania stronie prawa ubogich zaczyna biec od doręczenia uchwały o przyznaniu prawa ubogich stronie samej a nie przydanemu jej adwokatowi. (13. 10. 28. 180/28).

§ 274 ust. 2. Zarzut braku czynnej legitymacji nie jest ekscepcją spór wstrzymująca lecz dotyczy materialnego uzasadnienia skargi. (21. 9. 28. 92/28).

§ 275. Dopuszczalność odwołania nie może być kwestionowana, jeśli z treści wyroku — w szczególności z wyraźnego powołania w nim przepisów § 275 ust. 2. u. p. c. okazuje się, że wołą sądu było orzec o zarzucie niedopuszczalności drogi sądowej wyrokiem, podlegającym zaskarżeniu właśnie w części § 275 ust. 2 upc., a nie wyrokiem pośrednim, którego w myśl § 303 u. p. c. nie można osobno zaskarżyć. (21. 9. 28. 92/28).

§ 462. Ułożenie roty przysięgi należy do sądu. Rota musi oczywiście obejmować twierdzenia strony, które są dla

sporu decydujące; jednak rzeczą sądu jest także dbać o to, aby do treści roty weszły tylko wspomniane okoliczności istotne z wykluczeniem dodatków nieistotnych, które mogłyby utrudnić stronie złożenie przysięgi, jej nakazanej. (28. 9. 28. 177/28).

§ 475. Zaręczyny są pojęciem prawnym tego rodzaju, że w życiu potocznym nie można je uważać za zrozumiałe narówni z faktami. (25. 5. 28. 63/28).

§ 551 1. 7. Wyrok należy uważać za pozbawiony uzasadnienia nie tylko wówczas, gdy uzasadnienia w ogóle nie zawiera, ale także wtedy, gdy uzasadnienie wyroku nie obejmuje wszystkich istotnych dla sprawy punktów spornych między stronami. (18. 5. 28. 24/28).

§ 771. Kupujący, któremu na zasadzie kontraktu kupna-sprzedazy sprzedawca oddał nieruchomość w posiadanie — może się sprzeciwić przymusowemu przetargowi nieruchomości, wdrożonemu później na wniosek wierzycieli sprzedawcy. (29. 9. 28. 131/28).

§ 945. Uchylenie aresztu wskutek sprzeciwu dłużnika nie podlega krytyce sędziego procesowego — powołanego do rozstrzygnięcia skargi dłużnika o odszkodowanie. (29. 9. 28. 135/28).

§ 1041. 1. 1. Postępowanie przed sądem rozjemczym należy uznać, za niedopuszczalne, jeśli skład sędziów, którzy orzeczenie wydali, nie odpowiadał jednoznacznie postanowieniom ustawy lub umowie stron.

Wojciech T r a m p l e r
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo

Najwyż. Trybunału Administracyjnego

I. Postępowanie przed Najwyższym Trybunałem. Administr.

1. Ocena merytoryczna, dokonana przez władzę administracyjną co do kwestji, czy kolej przeznaczona do przewożenia piasku, potrzebnego dla zabezpieczenia powierzchni, zagrożonej przez wyrobiska kopalniane, ma charakter urządzenia użyteczności publicznej w rozumieniu dekretu z 7 lutego 1919 r. poz. 162 Dz. U. podlega kontroli N. T. A. w kierunku legalności, natomiast nie podlega tej kontroli w kierunku czy ocena ta dokonana w ramach prawa i niesprzeczna z naturą rzeczy jest także trafna. (28. IX. 1928 r. L. Rej. 2334/26).

2. Wniosek do Najw. Tryb. Admin. o wstrzymanie wykonania zarządzenia lub orzeczenia władzy w myśl art. 4 ustawy o N. T. A. nie jest dopuszczalny w formie samoistnej skargi bez uprzedniego wniesienia skargi na merytoryczne orzeczenie władzy. (25. X. 1927 r. L. Rej. 2877/25).

3. Umotywowana odmowa nadania obywatelstwa polskiego nie jest bezwzględnie wyłączona z pod rozpoznania przez Najwyższy Trybunał Administracyjny. (25. V. 1928 r. L. Rej. 2286/26).

4. Skarga do N. T. A na orzeczenie, wydane w załatwieniu żądania strony, opierająca się na przesłankach prawnych nieobjętych pierwotnem żądaniem skarżącego i nieporuszonych ani w zaskarżonem orzeczeniu ani w toku postępowania administracyjnego — jest niedopuszczalna. (9. VI. 1928 r. L. Rej. 3894/25).

5. Ustanowione w art. 26 ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 lipca 1922 (Dz. U. R. P. p. 590) kary za uchylanie się członków Komisji wyborczych w spełnianiu swoich obowiązków są z istoty swej środkiem dyscyplinarnym i z tego powodu sprawy wymiaru tych kar wyłączone są na za-

sadzie art. 3 lit. f. ustawy o N. T. A. z pod orzecznictwa N. T. A. (30. V. 1928 r. L. Rej. 1658/28).

II. Postępowanie przed władzami administracyjnymi.

6. Niedotrzymanie 30-dniowego terminu wskazanego w art. 5 ust. o N. T. A. poz. 400/26 Dz. Ust. nie uzasadnia uchylenia zaskarżonego orzeczenia z powodu wadliwego postępowania. (3, IX. 1928 r. L. Rej. 4644/26).

7. Starostwo Górnicze w Krakowie było uprawnione na zasadzie § 35 ustawy naftowej z 17 grudnia 1884 r. do wydania § 8 przepisów górniczo-policyjnych z 26 czerwca 1904 r. (Dz. U. i R. Kraj. Gal. Nr. 68). (12. IX. 1928 r. L. Rej. 4062/26).

8. Wyprowadzenie nowych wniosków z wiadomego władzy orzekającej przy wydaniu orzeczenia stanu rzeczy, jak również nadanie przepisom ustawowym nowego zrozumienia, nie stanowią dostatecznej podstawy prawnej do zmiany przez władzę orzekającą zapadłego i już prawomocnego orzeczenia. (26. IV. 1928 r. L. Rej. 1143/26).

9. Skarga, domagająca się jedynie ustalenia, czy i jakie uprawnienia podatkowe przysługują pozwanemu związkowi komunalnemu, jest w postępowaniu sporno-administracyjnym niedopuszczalna. (22. VI. 1928 r. L. Rej. 2123/26).

III. Sprawy urzędnicze.

a) Sprawy służbowe i uposażenie.

10. W myśl przepisów §§ 28 do 35 pruskiej ustawy o ogólnym zarządzie kraju z dnia 30 lipca 1883 r. (Zbiór ustaw pruskich str. 78) i art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej Dz. Ust. poz. 385 w związku z art. 2 ustawy konstytucyjnej Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 1921 r. Dz. Ust. poz. 227 sędziowie zawodowi Wojewódzkich sądów administracyjnych b. dzielnicy pruskiej są mianowani na powyższe stanowiska dożywotnio i mogą być z nich usunięci jedynie na podstawie przepisów ustawy dyscyplinarnej dla sędziów z dnia 7 maja 1851 (Zbiór ustaw pruskich str. 218) w redakcji ustawy z dnia 21 marca 1856 r. (Zbiór ustaw pruskich str. 201). (3. XII. 1926 r. L. Rej. 235/26).

11. Wynikające z przepisów art. 36 i 37 ustawy o państwowej służbie cywilnej prawo do urlopu wypoczynkowego nie stoi na przeszkodzie do zwolnienia urzędnika ze służby przed wykorzystaniem przez niego tegoż urlopu. (25. V. 1928 r. L. Rej. 3933/27).

12. Umieszczenie chorego funkcjonariusza państwowego w nagłym wypadku w rządowym lub samorządowym szpitalu na zlecenie lekarza prywatnego (w rozumieniu § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 4. sierpnia 1926 p. 555) nie pozbawia tegoż funkcjonariusza prawa do ulg, przewidzianych w § 7 cytowanego rozporządzenia jednak dla zachowania wspomnianego prawa winien on przy pierwszej możliwości uzyskać od urzędowego, względnie umówionego lekarza potwierdzenie nagłości wypadku i konieczności umieszczenia w szpitalu. (13. III. 1928 r. L. Rej. 4053/27).

13. Komornicy sądowi na obszarze b. zaboru rosyjskiego nie podlegają przepisom o państw. służbie cywilnej z dn. 17. II. 1922 r. dz. ust. poz. 164. (11. IX. 1928 r. L. Rej. 2657/27).

14. Fakt uznania przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, na zasadzie art. 6 ustawy z dnia 26 września 1922 poz. 828 Dz. U. w brzmieniu art. 6 ustawy z dnia 16 lipca 1924 poz. 740 Dz. U., nauczyciela szkoły powszechnej za posiadającego kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich, nie nadaje nauczycielowi temu prawa do uposażenia określonego art. 43 ustawy z dnia 9 października 1923 poz. 924 Dz. U. (12. VI. 1928 r. L. Rej. 4507/26).

15. Przepisy § 1 pruskiej ustawy z dn. 24. V. 1861 (Zbiór ustaw pruskich str. 241) oraz ostatniego ustępu § 70 niemieckiej ustawy z dn. 27. I. 1877 wedle tekstu z dn. 20. V. 1898 (dz. u. Rzeszy str. 371, o ile chodzi o dochodzenie majątkowych pretensji urzędników państwowych wynikające z ich stosunku służbowego w drodze postępowania przed sądami ogólnymi) zostały uchylone ustawą N. T. A. z dn. 3. VIII, 1922 dz. u. poz. 600 o N. T. A w związku z ustawą z dnia 17. II. 1922 dz. u. p. 164 o państwowej służbie cywilnej. (5. XII. 1927 r. L. Rej. 932/25).

16. Zwrot kosztów przewozu koniecznego osobistego bagażu podróżnego przy podróżach służbowych według § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16. VII. 1924 poz. 703 Dz. Ust. uzależniony jest od faktycznego poniesienia tego wydatku. (29. V. 1928 r. L. Rej. 2701/27).

b) Emerytury i zaopatrzenia.

17. Nadanie stopnia oficerskiego urzędnikowi wojskowemu, przeniesionemu w stan spoczynku winno być rozumiane jedynie jako akt dla celów ewidencji wojskowej, który w żadnym razie nie może spowodować jakichkolwiek zmian

w przyznanych już poprzednio prawach emerytalnych. (21. V. 1928 r. L. Rej. 752/27).

18. Art. 25 ustawy emerytalnej z dn. 11. XII. 1923 r. nie ma zastosowania do emerytów, zajętych za wynagrodzeniem w Kasach Chorych, jako nie będących instytucjami samorządowymi w rozumieniu powołanego przepisu. (19. VI. 1928 r. L. Rej. 4632/27).

19. Prawa, wynikające z art. 11 ustawy emerytalnej z dn. 11. XII. 1923 r. winne być przyznane rodzinie zmarłego funkcjonariusza państwowego, o ile przy istnieniu innych warunków w tym artykule przewidzianych niezdolność tego funkcjonariusza do służby oraz utrata conajmniej 95% zdolności do zarobkowania zostały za życia jego jeszcze stwierdzone. (26. VI. 1928 r. L. Rej. 4810/26).

20. Funkcjonariuszowi b. państwa zaborczego, który zgłosił się do służby w państwie polskim i nie został do niej przyjęty dla braku etatu, a który odpowiada pozostałym warunkom art. 95 ustawy emerytalnej z dn. 11. XII. 1923 r. przysługuje prawo do pobierania uposażenia emerytalnego od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zgłoszeniu się o zaopatrzenie emerytalne, a nie — po zgłoszeniu się o przyjęcie do służby. (14. IV. 1928 r. L. Rej. 2468/26).

21. Przepis ustępu 2 art. 97 ustawy emerytalnej z dn. 11. XII. 1923 r. dotyczący skutecznienia doliczeń w terminie do końca roku 1924 odnosi się wyłącznie do spraw doliczania do wysługi emerytalnej czasu służby samorządowej lub pracy zawodowej, odbytych w b. państwach zaborczych. (14. V. 1928 r. L. Rej. 2823/26).

22. Wojskowy b. państwa rosyjskiego, któremu przywrócono utracone prawa służbowe w drodze ogólnej amnestji, a nie w drodze indywidualnego aktu łaski i w rezultacie władza zaborcza wymierzyła mu uposażenie emerytalne, winien być uważany za emeryta w rozumieniu art. 82 ustawy z dn. 11. XII. 1926 Dz. U. 1924 poz. 46. (26. VI. 1928 r. L. Rej. 998/26).

23. Przy ustaleniu daty początku studjów wyższych, przewidzianych w art. 37 ustawy z dn. 11. grudnia 1923 r., ma decydujące znaczenie wyłącznie data imatrykulacji. (18. IX. 1928 r. L. Rej. 1493/26).

24. Art. 97 ustawy emerytalnej, mówiąc o kwalifikacjach i doświadczeniu uzdolniającem do pełnienia służby państwo-

wej, ma na myśli kwalifikacje ściśle fachowe. (11. IX. 1928 r. L. Rej. 4398/26).

25. Termin jednoroczny, określony w ust. 1 art. 24 ustawy z 18 marca 1921 poz. 195 Dz. Ust. obowiązuje i tych uprawnionych do zaopatrzenia inwalidzkiego, który opuścili służbę wojskową przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, a bieg tegoż terminu poczyna się dla nich z dniem jej wejścia w życie. (14. IX. 1928 r. L. Rej. 5031/26).

26. Art. 84 ustawy emerytalnej z dn. 11. XII. 1923 r. w brzmieniu ustawy z dn. 13 lutego 1924 r. poz. 178 Dz. U. ma zastosowanie wyłącznie do funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych i tych z pośród emerytów, którzy już w dn. 1. października 1923 r. pobierali uposażenie emerytalne. (27. IX. 1928 r. L. Rej. 1820/26).

IV. Sprawy skarbowe.

a) Monopole.

27. Dodatkowej opłacie w myśl § 7 rozporządzenia z 23 grudnia 1925 poz. 944 Dz. Ust. w brzmieniu, nadanem mu § 3 rozporządzenia z 25 stycznia 1926 poz. 63 Dz. Ust., nie podlegają zapasy rozlanych lecz niezbutelkowanych wódek czystych, sprzedane w czasie między 1 stycznia a 1 lutego 1926 do konsumpcji. (4. V. 1928 r. L. Rej. 3605/26).

b) Sprawy podatkowe.

28. Okoliczność, że płatnik składając żądane przez władzę wymiarową wyjaśnienia (art. 58 ust. o pod. doch. dz. u. p. 411 z 1925 r.), nie poparł ich dowodami (art. 60 leg. cit.) nie uzasadnia zastosowania postanowień części 2 art. 63 ustawy, jeżeli władza dowodów nie żądała. (13. VI. 1928 r. L. Rej. 3249/26).

29. Okoliczność, że prezes rady nadzorczej spółki akcyjnej z siedzibą na obszarze obowiązania niem. kod. handl. z 1897 r., otrzymuje za swe czynności w charakterze przewodniczącego Komitetu wykonawczego S-ki wynagrodzenie procentowe, zależne od wysokości obrotów, nie uzasadnia samo przez się zaliczenia tego wynagrodzenia do kategorii dochodu z tantjem w myśl art. 18 ustawy o państw. pod. doch. (dz. u. R. P. poz. 607 z 1923 i poz. 411 z 1925 r.). (5. VI. 1928 r. L. Rej. 2469/27).

30. W wypadkach, w których nie zastosowano postanowień ust. 2 art. 36 ustawy o podat. doch. (dz. u. poz. 411/1925 r.), zgłoszone dopiero w odwołaniu żądania dodatkowego potrącenia odpisania na zużycie budynków (art. 6 ust.) winno

być rozpoznane (art. 68 ust. 2, art. 70 i art. 73 leg. cit.). (18. VI. 1928 r. L. Rej. 3002/26).

31. Wymogiem zastosowania art. 21 ustęp 3 ustawy o państw. podatku dochodowym poz. 411 Dz. Ust. z r. 1925 nie jest bynajmniej, by osobom, o których ten artykuł mówi, służyły wspomniane w nim uprawnienia, każdej samodzielnie, a nie łącznie z innymi. (25. VI. 1928 r. L. Rej. 4135/26).

32. Specjalne dodatki, wypłacane funkcjonariuszom gminy na zasadzie § 1 rozporządzenia Wojewody Śląskiego z dnia 10 grudnia 1924, Dz. Ust. Śl. Nr. 28, poz. 104, w wysokości 10% względnie 20% miesięcznych uposażeń, jako ekwiwalentu za ulgi w naturze, przyznane urzędnikom państwowym w formie pomocy lekarskiej, zwrotu opłat szkolnych i przejazdów państwowymi środkami komunikacyjnymi, podlegają podatkowi dochodowemu na zasadzie przepisów o tym podatku poz. 607/23 i 411/25 Dz. Ust. (21. IX. 1928 r. L. Rej. 4274/26).

33. Długi w walutach pozaborczych przedsiębiorstw, prowadzących prawidłowe księgi handlowe, nie podlegają oszacowaniu wedle § 8, ustępy 2 i 3, rozporządzenia IV Ministra Skarbu z 1 stycznia 1924 poz. 32 Dz. Ust. do ustawy z 11 sierpnia 1923 poz. 746 Dz. Ust. o podatku majątkowym. (1. VI. 1928 r. L. Rej. 3872/26).

34. Z dniem doręczenia płatnikowi podstaw wymiaru podatku majątkowego art. 45 ustawy z dnia 11. VIII. 1923 r. dz. u. p. 746) kończy się przerwa biegu 30 dniowego terminu odwoławczego, bez względu na to, że udzielone podstawy stro-
na uznaje za wadliwe. (21. V. 1928 r. L. Rej. 2278/26).

35. Do osób prawnych obowiązanych do publ. składania sprawozdań w rozumieniu art. 12 i 41 ust. z 11. 8. 1923 o podatku majątkowym dzien. ust. poz. 746 nie należą spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, podlegające niemieckiej ustawie z 20. IV. 1892 o spółkach z ograniczoną poręką, a nie uprawiające interesów bankowych (§ 41 leg. cit. (21. V. 1928 r. L. Rej. 2649/26).

36. Nieruchomość rolna, objęta bilansem przedsiębiorstwa, prowadzącego prawidłowe księgi handlowe, podlega oszacowaniu na zasadzie art. 8/b ustawy o podatku majątkowym z 11 sierpnia 1923 poz. 746 Dz. Ust., bez względu na sposób faktycznego użytkowania tej nieruchomości. (11. VI. 1928 r. L. Rej. 3690/26).

37. a) Zwyżkę procentową z art. 9 cz. 3 i 42 ustawy o podatku majątkowym z 11. VIII. 1923 dz. u. p. 746 oblicza się

od pełnej kwoty podatku w y m i e r z o n e g o w g. skali, bez potrącenia wpłat.

b) Majątek sprzedany w ciągu okresu wymiarowego, choćby przed skutecznieniem wymiaru podatkowego i kontraktem przelaniu obowiązku podatkowego na nabywcę, wlicza się do podstaw wymiaru zbywcy wg. stanu z 1. VII. 1923 (art. 5, 51 i 52 ust. z 11. VIII. 1923. Dz. U.p. 746). (30. V. 1928 r. L. Rej. 2399/26).

38. Wartość długów w walutach zagranicznych przedsiębiorstw, objętych art. 8 ustęp 2 b/ ustawy z 11 sierpnia 1923 poz. 746 Dz. Ust. o podatku majątkowym, winna być szacowana wedle przeciętnego kursu względnie szacunku giełdowego za czerwiec 1923, bez względu na rodzaj długu. (30. VI. 1928 r. L. Rej. 3550/26).

39 a) Wartość nieruchomości budynkowej, uwidoczniowej w bilansie przedsiębiorstwa bankowego Spółdzielni z nieogr. odpow. na ziemiach polskich b. pruskiego zaboru, prowadzącej prawidłowo księgi handlowe ustala się w myśl art. 8 ustęp 2 lit. b. ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. Dz. Ust. poz. 746 o podatku majątkowym i § 14 p. I rozp. II Ministra Skarbu z dnia 15 listopada 1923 r. Dz. Ust. poz. 996, bez względu na cel przeznaczenia i faktycznego używania.

b) Inwestycje, dokonane w nieruchomości budynkowej, której wartość do wymiaru podatku majątkowego ustala się w myśl art. 8 ustęp 2 lit. b. ustawy z dnia 11 sierpnia 1928 r. Dz. Ust. poz. 746 o podatku majątkowym i § 14 p. I rozp. II Ministra Skarbu z dnia 15 listopada 1923 r. Dz. Ust. poz. 996, uwzględnia się przy przewalutowaniu ceny nabycia, jeżeli w skutek tych inwestycji majątek w nieruchomości się powiększył lub wartość jego się podniosła. (19. IX. 1928 r. L. Rej. 3306/26).

40. Komisja Odwoławcza do spraw podatku majątkowego nie ma ustawowego obowiązku rozprawiania się w swej decyzji zarzutami rekurenta, podniesionymi poza odwołaniem i po upływie 30 dniowego terminu dopiero na posiedzeniu Komisji, chociażby na to posiedzenie był on wezwany. (5 X. 1928 r. L. Rej. 4614/26).

41. Przeciw decyzji przewodniczącego Komisji Szacunkowej o pozostawieniu bez rozpoznania odwołania, jako spóźnionego w myśl art. 85 ustęp ostatni ustawy z dnia 14 maja 1928 r. Dz. Ust. poz. 421 o podatku przemysłowym przysługuje rekurs do II. instancji. (30. V. 1928 r. L. Rej 2807/26).

42. Podatek od cukru pobierany na zasadzie niemieckiej

ustawy z 27. V. 1896 r. R. G. BL. 117 zmienionej ust. z dnia 6. I. 1903 R. G. Bl. str. 1 a wpłacony przez hurtownika na zlecenie producenta nie nadaje się do wyłączenia z podstaw wymiaru podatku przem. przypadającego od obrotu tegoż hurtownika (art. 5 p. 1 ust. z 14. V. 1923 Dz. U. poz. 412). (16.V. 1928 r. L. Rej. 1501/26).

43. Bonifikacje z ceny fakturowej, przyznawane swym odbiorcom przez przedsiębiorstwa produkcyjne prowadzące prawidłowe księgi handlowe nie stanowią części składowej obrotu w myśl art. 5 p. 8 ustawy o podatku przemysłowym z dnia 14 maja 1923 r. Dz. U. poz. 412". (30. V. 1928 r. L. Rej. 1003/26).

44. Niema wewnętrznego obrotu w rozumieniu art. 5 punktu 1) ustawy o państw. podatku przemysłowym z dnia 14 maja 1923 poz. 412 Dz. Ust. R. P., jeżeli towar zostaje oddany z zakładu handlowego do zakładu przemysłowego tego samego właściciela. (10. IX. 1928 r. 826/26).

45. Przepis art. 92 ustawy o państw. pod. przem. z 14 maja 1923 poz. 412 Dz. Ust. nie odnosi się do zajęć przemysłowych, ani do samodzielnych wolnych zajęć zawodowych. (28. IX. 1928 r. L. Rej. 4372/26).

46. Ustanowione w art. 14 ustawy z dnia 15 czerwca 1923 poz. 505 Dz. U. ograniczenie w obciążeniu podatkowym własności ziemskiej na rzecz związków samorządowych odnosi się tylko do samorządu terytorjalnego, a nie dotyczy obciążenia opłatami na rzecz potrzeb kościelnych. (22. VI. 1928 r. L. Rej. 2794/26).

47. Należne związkom komunalnym na zasadzie art. 9. ust. o tymcz. ureg. fin. kom. z dnia 11 sierpnia 1923 r. Dz. Ust. poz. 747 wpływy z udziału w państw. podatku dochodowym, przepisane i wymierzone przed 1 stycznia 1926, t. j. przed wejściem w życie ustawy z dnia 22 grudnia 1925 Dz. Ust. poz. 918, wypłacone być mają tymże związkom w wysokości określonej we wspomnianym art. 9 ust. o ureg. fin. kom., tj. w 30%-tach. (28. VI. 1928 r. L. Rej. 3598/26).

48. Na obszarze b. Królestwa Kongresowego wpisanie w księdze hipotecznej tytułu własności dóbr, stanowiących jednostkę podatkową, na kilku spadkobierców poprzedniego właściciela, bez fizycznego podziału tych dóbr, nie uzasadnia stosowania przepisu art. 2 ustęp ostat. ustawy z dn. 15 czerwca 1923 w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych tudzież niektórych podatków budynkowych poz. 505 Dz. U. R. P. (11. VI. 1928 r. L. Rej. 1927/26).

V. Obywatelstwo.

49 a) Uznanie urzędu za nadany stale w rozumieniu art. 5. rozporządzenia wykonawczego z dnia 7 czerwca 1920 Dz. Ust. poz. 320 do ustawy o obywatelstwie nie jest uzależnione od nabycia przez daną osobę prawa nieusuwalności w myśl art. 24 tymczasowych przepisów służbowych dla urzędników państwowych z r. 1918 Dz. Pr. P. P. poz. 13.

b) Urząd Wojewódzki ustalając w toku instancji, czy w poszczególnym wypadku zostało obywatelstwo polskie nabyte z tytułu objęcia urzędu w polskiej cywilnej służbie państwowej, jest — w braku decyzji władzy służbowej o ważności odnośnej nominacji — powołany do samoistnego zdecydowania, czy dana nominacja nastąpiła z zachowaniem wymogów, przewidzianych w art. 4 tymczasowych przepisów służbowych dla urzędników państwowych z r. 1918 Dz. Pr. P. P. poz. 13 i czy w konsekwencji nominacja ta mogła spowodować nabycia obywatelstwa polskiego. (16. V. 1928 r. L. Rej. 4065/27).

50. Wyjatek, ustanowiony w art. 3 dekretu Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dnia 7 stycznia 1921 (Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej Nr. 4) ma zastosowanie do osób, których podstawowem zajęciem na obszarze tejże Litwy była państwowa służba rosyjska, bez względu na to, czy i jakim stosunkiem były już poprzednio związane z tym obszarem i w jakim charakterze pozostawały w wspomnianej służbie. (8. VI. 1928 r. L. Rej. 3871/26).

51. Postanowienie zawarte w art. 11 (ustęp ostatni) ustawy z 20 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. p. 44) o utracie obywatelstwa polskiego przez osoby, obowiązane do służby wojskowej, zostało odnośnie do nabycia obywatelstwa rosyjskiego względnie ukraińskiego z mocy Traktatu Ryskiego (Dz. U. R. P. P. p. 300 z r. 1921) tym Traktatem jako prawem późniejszym pośrednio uchylone. (11. V. 1928 r. L. Rej. 836/26).

VI. Sprawy rolne.

52. Ustawa o scalaniu gruntów z 31 lipca 1293 poz. 718 Dz. Ust. nie uchyliła postanowień austrj. rozporządzenia cesarskiego z 1 maja 1916 Nr. 147 Dz. P. P. o uregulowaniu stosunków posiadłości gruntowych w okolicy miejsc obwarowanych. (4. VI. 1928 r. L. Rej. 110/26).

53. Władze ziemskie, o ile uznały, że względów polityki agrarnej, dwie parcele gruntowe za jedną nierozzerwalną

działkę parcelacyjną, winny uzależnić wydanie zezwolenia na całą działkę parcelacyjną od przedstawienia umowy przedwstępnej lub innego tytułu na obie parcele gruntowe, a wydanie zezwolenia na przewłaszczenie całej działki parcelacyjnej nabywcy, który przedstawił tytuł do jednej tylko parceli daje drugiemu nabywcy, posiadającemu tytuł do drugiej parceli, podstawę do skarżenia takiego orzeczenia przed N. T. A. (20. IX. 1928 r. L. Rej. 4467/26).

54. Nie jest zgodne z obowiązującymi przepisami, jeżeli władze ziemskie udzielenie zezwolenia na przeniesienie po dniu 18 marca 1921 własności nieruchomości ziemskiej, stanowiącej własność obywatela Rosji Sowieckiej, na obywatela polskiego, czynią zawisłym od dopełnienia warunków żądanych przez Delegację Polską w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej (art. XVIII Traktatu Ryskiego, poz. 300/21 Dz. Ust.), a nie mających nic wspólnego z wykonaniem zasad reformy rolnej. (1. X. 1928 r. L. Rej. 2292/27).

55. Postanowienia art. 61 p. 1 ustawy o wykonaniu reformy rolnej z 28. XII. 1925 Dz. Ust. poz. 1 z 1926, iż orzeczenia okręgowych urzędów ziemskich w zakresie wyznaczenia nabywców są ostateczne, nie ma zastosowania przy nadawaniu osad rentowych, utworzonych przez b. pruską Komisję Kolonizacyjną. (20. IX. 1928 r. L. Rej. 580/27).

56. Art. 1302 postanowień Komitetu Urządającego (art. 119 ustaw organiz. włośc.), przewidujący postępowanie w przedmiocie ścisłego określenia rozciągłości serwitutów ma na widoku bynajmniej nie zmianę wpisu tabelowego w sensie zmniejszenia czy zwiększenia zastrzeżonych tym wpisem praw ze względu na rozmiar faktycznego wykorzystywania tychże praw lub ze względu na wydajność obciążonego serwitutem obiektu, — lecz tylko ściślejsze określenie zapisanych w tabeli praw w tym wypadku, gdy sam wpis nie jest dość ścisły i wyraźny. (17. IX. 1928 r. L. Rej. 2570/26).

57. Dla odtworzenia na zasadzie okólnika Ministra Spraw Wewnętrznych z 15 listopada 1890 r. No. 13923 umowy dobrowolnej, zawartej w swoim czasie pomiędzy właścicielem majątku i włościanami a nie ujętej w formę ustanowioną, nie jest koniecznym, by stan faktyczny na gruncie w chwili odtwarzania umowy odpowiadał treści umowy oraz by obie strony uznawały umowę w chwili jej odtwarzania za dogodną dla siebie i obowiązującą. (24. IX. 1928 r. L. Rej. 3934/26).

58. a) Co do służebności włościąńskich, istniejących w chwili wydania ukazów z r. 1864 decydujący dla władz ziemskich jest wpis w tabelach likwidacyjnych lub aktach nadawczych a stwierdzenie nieistnienia lub wygaśnięcia, uwidocznionego w takim wpisie prawa, może nastąpić tylko w drodze osobnego sporu cywilnego.

b) Niewykonywanie służebności w ciągu ostatnich pięciu lat nie stoi na przeszkodzie obliczeniu ekwiwalentu za zlikwidowane serwituty (art. 30 i 31 ust. z 7 maja 1920 poz. 249 Dz. Ust.) (4. X. 1928 r. L. Rej. 4589/26).

59. Warunek, od którego uzależniona jest możliwość odwołania w myśl okólnika b. Ministra Spraw Wewnętrznych z 15 listopada 1890 No. 13923 treści zaginionej bądź słownie zawartej w swoim czasie umowy, mianowicie konieczność ustalenia, że umowa zawarta została za zgodą stron i że została na gruncie wykonana, — odnosi się do momentu zawierania umowy, a nie do chwili jej odtwarzania. (8. X. 1928 r. L. Rej. 4814/26).

60. Uchwała zebrania członków stowarzyszenia włościąńskiego, które nabyło grunty przy udziale Banku Włościąńskiego, dotycząca rozporządzania poszczególnymi udziałami w nabytych gruntach, nie ulega zatwierdzeniu przez władze ziemskie trybem art. 51 i 52 prawa z 14 czerwca 1910, natomiast stosują się do niej specjalne „przepisy o stowarzyszeniach, nabywających grunty przy udziale Banku Włościąńskiego” (dodatek do art. 45/49 Ustawy Banku Włościąńskiego, stanowiącej rozdział VII Ustawy Kredytowej, zamieszczonej w części 2 tomu XI Zbioru Praw Ces. Ros.). (17. IX. 1928 r. L. Rej. 1400/26).

61. Prawa do lokalu, wynikające z umowy najmu, nie podlegają likwidacji na podstawie art. 297 lit. b) Traktatu Wersalskiego (poz. 200/20 Dz. Ust.). (1. X. 1928 r. L. Rej. 1233/26).

VII. Sprawy samorządowe.

62. Suma, prelininowana w budżecie gminnym na utworzenie kapitału zakładowego kasy pożyczkowo-oszczędnościowej nie może być uważana za tego rodzaju wydatek, który mógłby być pokryty w sposób przewidziany ustawą z dn. 13 maja 1925 Dz. U. poz. 414 o samoistnym podatku wyrównawczym dla pokrycia deficytów budżetowych gmin wiejskich b. zaboru rosyjskiego w roku 1925. (24. V. 1928 r. L. Rej. 844/26).

63. Wydanie rozporządzenia z art. 4 ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu z dnia 18 grudnia 1919 Dz. U. poz. 7 z r. 1920 w sprawie odstąpienia od ustalonego w art. 1, 10 i 14 czasu pracy pracowników, pod przepisy tej ustawy podpadających, należy do swobodnego uznania władzy. (9. VI. 1928 r. L. Rej. 3894/25).

64 a) Członkom Tymczasowego Kolegjalnego Zarządu gminy, ustanowionego na zasadzie § 112 gal. ustawy gminnej z dnia 13 marca 1889 r. Dz. U. K. kr. Nr. 24, nie przysługuje środek prawny przeciw uchwałom tegoż Zarządu, powziętym przepisana większością głosów.

b) Członkom gminy miejskiej, podlegającej ustawie z dn. 13 marca 1889 r. Dz. U. kraj. Nr. 24 przysługuje środek prawny przeciw uchwale Rady miejskiej wzgl. uchwale Kolegjalnego Zarządu tymczasowego gminy, istniejącego na zasadzie § 112 tej ustawy tylko o tyle — o ile wykażą, że dana uchwała narusza ich prawa indywidualne. (10. V. 1928 r. L. Rej. 2211/25).

VIII. Sprawy kościelne i wyznaniowe.

65. Ustanowione w art. 14 ustawy z dnia 15 czerwca 1923 poz. 505 Dz. U. ograniczenie w obciążeniu podatkowym własności ziemskiej na rzecz związków samorządowych odnosi się tylko do samorządu terytorjalnego, a nie dotyczy obciążenia opłatami na rzecz potrzeb kościelnych. (22. VI. 1928 r. L. Rej. 2794/26.)

66. a) Uprawnionym do podania zażalenia względnie skargi z powodu zestawienia budżetu jest na zasadzie art. 9 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. Dz. Ust. poz. 400/26 tylko członek gminy wyznaniowej żydowskiej, który został pociągnięty do uiszczenia składki na potrzeby gminy lub też twierdzi, że sposób zestawienia budżetu narusza osobiste jego prawa.

b) W myśl przepisów zawartych w §§ 12 i 13 rozporządzenia z dnia 1 września 1926 r. Dz. rozporz. No. 53 poz. 184 zatwierdzenie budżetu gminy wyznaniowej żydowskiej, wzgl. zarządzenie w nim zmian pozostawione zostało swobodnemu uznaniu władzy nadzorczej, wobec czego na zasadzie art. 3 pkt. 2 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. Dz. Ust. poz. 400/26 niedopuszczalne jest merytoryczne zaskarżenie takiej decyzji, natomiast przedmiotem skargi może być w tym wypadku wadliwy tryb postępowania przy ułożeniu budżetu.

c) Uchylenie decyzji co do zatwierdzenia listy składek, przewidzianej w § 12 rozporządzenia z dnia 1 września 1916 r. Dz. rozp. No. 53 poz. 184, o ile w decyzji tej inaczej nie po-

stanowiono, nie unieważnia całej listy składek, zestawionej na zasadzie § 12 cytowanego wyżej rozporządzenia, lecz skutkuje nieważność tej decyzji tylko w stosunku do tych członków gminy, którzy wnieśli zażalenie, względnie skargę. (19. VI. 1928 r. L. Rej. 1663/27).

IX. Wywłaszczenia.

68. a) Skarga na zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie wywłaszczenia gruntów na zasadzie dekretu z 9 lutego 1919 r. poz. 162 Dz. U. winna być odniesiona do mieszczącego się w tem zarządzeniu aktu rządowego, za który odpowiedzialność przyjmują kontrasygnujący Ministrowie.

b) Ocena merytoryczna, dokonana przez władzę administracyjną co do kwestji, czy kolej przeznaczona do przewożenia piasku, potrzebnego dla zabezpieczenia powierzchni, zagrożonej przez wyrobiska kopalniane, ma charakter urządzenia użyteczności publicznej w rozumieniu dekretu z 7 lutego 1919 r. poz. 162 Dz. U. podlega kontroli N. T. A. w kierunku legalności, natomiast nie podlega tej kontroli w kierunku, czy ocena ta, dokonana w ramach prawa i niesprzeczna z naturą rzeczy, jest także trafna. (28. IX. 1928 r. L. Rej. 2334/26).

69. Art. 7 Ustawy z dn. 10. XII. 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzplitej Polskiej (D. U. Nr. 6/21 poz. 32) nie wyklucza stosowania przepisu art. 5 teje ustawy przy wywłaszczeniu gruntów na cele budowy i utrzymania mostów. 5. IX. 1928 r. L. Rej. 3614/26).

X. Stowarzyszenia.

70. Z postanowień, zawartych w art. 23 przepisów tymczasowych o stowarzyszeniach i związkach z 4/17 marca 1906 (Dz. Pr. Państwa Polskiego p. 88 z r. 1919), wynika, że prawo władzy do odmowy do przewidzianego w tym art. wciągnięcia stowarzyszenia do rejestru pozostawione jest swobodnemu uznaniu władzy. (23. V. 1928 r. L. Rej. 934/25).

XI. Sprawy przemysłowe.

71. Udzielanie wyjątkowego uwolnienia od obowiązków wykazania się świadectwem wyzwolenia względnie świadectwem wyuczenia się i świadectwem złożenia egzaminu na czeladnika, po myśli § 14 ustęp drugi Austr. ustawy przem. należy do swobodnego uznania władzy, uwarunkowanego jedynie poprzedniem przeprowadzeniem dochodzenia i zasiąg-

nięcia opinji, wymienionych w tymże przepisie ustawowym, korporacyj. (10. XI. 1927 r. L. Rej. 1994/25).

72. Przepis art. 11p. „a” ustawy z dn. 18. XII. 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu nie odnosi się do przemysłowych zakładów mleczarskich, zajmujących się tylko przetwarzaniem mleka. (28. IX. 1928 r. L. Rej. 4376/26).

XII. Ubezpieczenia.

73. Wymienione w art. 1 ustawy z 30. I. 1924 Dz. U. p. 148 ustawy o ubezpieczeniu od wypadków obowiązują także na obszarze m. st. Warszawy. (18. V. 1928 r. L. Rej. 1483/27).

Dr. Włodzimierz Orski.
Prezes Najwyższ. Trybunału Administr.

B. Inne sprawy sądowe

Główne zadania i cele zgromadzeń ogólnych sądowych według prawa o ustroju sądów powszechnych z 6 lutego 1928 r.

Stoimy wobec faktu, który w dziejach państwowości polskiej powinien mieć bardzo doniosłe znaczenie. Z dniem 1-ym stycznia 1929 r. wchodzi w życie nowe „Prawo o ustrojach sądów powszechnych” z dnia 6 lutego 1928 r., ogłoszone w postaci rozporządzenia Prezydenta Rzplitej w dzienniku ustaw pod poz. 93.

W chwili, gdy słowa te dojdą do czytelników prawo to może już będzie działało, stanie się realną rzeczywistością, będzie wyłączną podstawą sprawowania funkcji wymiaru sprawiedliwości, jedną dla całego państwa.

Odzywały się głosy, że wprowadzenie nowej organizacji sądownictwa bez jednoczesnego wprowadzenia dostosowanych do niej norm procesu cywilnego i karnego jest niewiele znaczącym fragmentem.

Niewątpliwie głosom tym nie można odmówić pewnej słuszności. Reforma sądownictwa, wykonana precyzyjnie, wymaga, aby organizacja sądu i tryb postępowania w sądzie stanowiły ściśle związaną ze sobą całość, w której poszczególne normy wzajemnie uzupełniałyby się, tworząc ogólną harmonijną budowę.

Wszakże nie należy zapominać, że warunki życiowe nie zawsze pozwalają na precyzję wykonania rzeczy pilnych, a do takich bezwzględnie należała konieczność najrychlejszego ujednostajnienia organizacji sądownictwa przed ukończeniem prac nad projektem procedury cywilnej. Domagały się tego racje państwowe, domagało się społeczeństwo, wreszcie dążył do tego cały polski świat prawniczy, a w pierwszym rzędzie sądownicy.

Błędne jest również mniemanie, jakoby prawo o ustroju miało być tylko nową powłoką zewnętrzną bez nowej treści.

Jeżeli głębiej wniknąć w przewodnie zasady nowego prawa i porównać je ze stanem dotychczasowym, uwydatnią się jaskrawo przeobrażenia, jakie muszą nastąpić (zwłaszcza w niektórych okręgach apelacyjnych), przedewszystkiem w ideologii sądownictwa.

Nowa ustawa daje nowe uprawnienia zespołom sędziowskim i wkłada na nie nowe obowiązki.

Mam tu na myśli instytucję zgromadzeń ogólnych.

Zgromadzenie ogólne, składające się ze wszystkich sędziów danego sądu, jest wyrazem autonomji sądownictwa w zakresie stosunków służbowych.

Do kompetencji zgromadzenia ogólnego należy szereg czynności administracyjnych: podział sądu na wydziały, wyznaczenie sędziów do poszczególnych wydziałów, do jednoosobowego rozpoznawania spraw, do wydziałów zamiejscowych, wybór członków sądu dyscyplinarnego, — jednym słowem podział pracy sędziów w głównych zarysach uzależniony jest od decydującej opinji nie jednostki, lecz całego gremjum sędziowskiego.

Jest to cenny nabytek, który winien być pieczołowicie pielęgnowany, jako znakomite podtrzymanie niezawisłości stanowiska sądów. Nie można dopuścić, aby instytucja zgromadzeń ogólnych uległa zanikowi, bądź została spaczona wskutek niedoceniaenia jej przez członków zgromadzenia albo wskutek dawniejszych tradycji, którym instytucja ta była obca. Należy wykorzystać w całej pełni uprawnienia, która daje prawo. Należy nadto dążyć do dalszego rozwoju zgromadzeń ogólnych drogą wykazania ich żywotności i pożytku.

Dalszą funkcją w zakresie kompetencji zgromadzenia ogólnego są zagadnienia, wiążące się bezpośrednio z kwestją niezawisłości sądów. Gdy chodzi o przeniesienie sędziego na inne stanowisko służbowe „dla dobra wymiaru sprawiedliwości lub powagi stanowiska sędziowskiego” (art. 102 § 2 lit. c) albo przeniesienie w stan spoczynku „w interesie wymiaru sprawiedliwości” (art. 110 lit. c), opinja zgromadzenia ogólnego będzie miała decydujące znaczenie. Ani spensjonowanie sędziego ani jego translokacja z przyczyn, wyżej przytoczonych (wyrażonych w postaci dość rozciągliwej), nie będą mogły nastąpić wbrew opinji gremjum sędziowskiego, chociażby tego chciały czynniki administracyjne. Jest to gwarancja, że w tych przypadkach rozstrzygającym momentem będą względy wyłącznie rzeczowe.

Tutaj podkreślić należy oświadczenie ze strony władz ministerjalnych, iż zamierzona jest nowelizacja art. 50 prawa o ustroju w tym kierunku, że wiążące opinjowanie w sprawach, dotyczących przeniesienia sędziego w stan spoczynku lub na inne stanowisko z powodów, o których wyżej mowa, będzie należało wyłącznie do zgromadzeń ogólnych i nie będzie mogło być ani przekazywane kolegium administracyjnemu ani przez nie podejmowane (Dz. Urz. Min. Spraw. Nr. 18-1928 r., okólnik z 29. IX. 1928 r. str. 379 i 381); narazie zaś zalecono załatwienie tych spraw wyłącznie na ogólnych zgromadzeniach.

Wreszcie, z mocy nowego ustroju zgromadzenia ogólne powołanie zostało ustawowo we wszystkich okręgach apelacyjnych (wzorem przepisów wykonawczych, stosowanych dotąd w okręgach warszawskim, lubelskim i wileńskim) do współdziałania przy nominacjach na stanowiska sędziowskie. Kwestja ta była przedmiotem żywej wymiany poglądów między zwolennikami różnych konstrukcyj. Starły się dwa skrajne kierunki: 1) nominacja wyłącznie z listy kandydatów wybranych przez sądy i 2) nominacja na przedstawienie wyłącznie według uznania ministra sprawiedliwości bez wszelkiego udziału sądów. Wyłonił się w końcu system kompromisowy, który wszakże formalnie więcej jest zbliżony do drugiego kierunku. Jednak sprawę ostatecznie rozstrzygnie doświadczenie praktyki, czytamy bowiem wyżej w powołanym okólniku z 29 września: „system mieszany, przyjęty przez nowe prawo, stwarza możliwość wypróbowania systemu wyborczego na rozległych obszarach, wybór bowiem będzie podstawą nominacji”, nominacja zaś z poza listy przedstawionej przez sądy „będzie w y j ą t k i e m”.

W tej dziedzinie więc także zgromadzenie ogólne będzie miało możność z jednej strony do przyczynienia się do usprawnienia funkcjonowania sądów przez umieszczenie na listach kandydatów nazwisk osób, dających gwarancje sumiennego i umiejętnego wykonywania obowiązków sędziowskich, z drugiej zaś opinje zgromadzeń ogólnych będą poniekąd tarczą dla ministra sprawiedliwości przeciwko jakimkolwiek usiłowaniom protekcjonizmu.

Z uwagi na tę ważną, chociaż ograniczoną szczupłymi ramami ustawy, rolę, jaka przeznaczona jest zgromadzeniom ogólnym w zakresie współdziałania przy nominacjach, dążyć należy, aby opinje w tych sprawach stały na najwyższym poziomie, aby opracowywane były jak najgruntowniej, i aby

w ten sposób miarą swojej wagi wykazały celowość i użyteczność liczenia się ze zdaniem zespołów sędziowskich przy obsadzaniu stanowisk.

Te trzy zasadnicze funkcje zgromadzeń ogólnych muszą oddziaływać na ogół sędziów w kierunku podniesienia poziomu ich stanowiska, oraz w kierunku większego zainteresowania się sprawami administracji sądowej, a co za tem idzie udoskonalenia wymiaru sprawiedliwości.

Sposób wykonania tych funkcyj będzie przebiegiem trwałości instytucji zgromadzeń ogólnych. Wszakże z naciskiem podkreślić trzeba, że nawet w tym zakresie, jaki wyznaczony im został prawem o ustroju sądownictwa, mogą one istnieć i powinny istnieć i oddziaływać w sposób dodatni na ideologię sadowników.

W. Miszewski,

Sędzia Sądu Najwyższego.

Ze zjazdu prezesów i prokuratorów Apelacyjnych

W dniach 28 — 30 czerwca 1928 roku odbywał się w Ministerstwie Sprawiedliwości Zjazd Prezesów i Prokuratorów Apelacyjnych pod kolejnym przewodnictwem ministra Meysztowicza i wiceministra Cara. Głównym przedmiotem obrad Zjazdu były kwestje, związane z wprowadzeniem w życie od dnia 1 stycznia 1929 r. prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 93). Wyniki Zjazdu są niezmiernie doniosłe dla całego prawnictwa polskiego, wyjaśnienia enuncjowane na tym Zjeździe „zastąpią niejako — jak wyraził się wiceminister Car — motywy, których opracowanie w okresie wzmożonej pracy ustawodawczej było technicznie niewykonalne, oraz stanowić będą jakby pierwsze uwagi komentarzowe do nowego ustroju”. — Z uwagi więc na charakter urzędowy tych wyjaśnień, które ukazały się w formie tez do poszczególnych artykułów prawa ustrojowego, jako okólnik ministerjalny do sądów i prokurator (Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości Nr. 19 z 1 listopada 1928 r.), jakoteż ze względu na ich wagę i znaczenie dla wykładni nowego prawa, podajemy je Czytelnikom do wiadomości in extenso.

Art. 1. Z reguły właściwym jest w sprawach cywilnych i karnych sąd powszechny; inne sądy i władze tylko o tyle, o ile ustawa specjalną uchyli właściwość sądu powszechnego,

a rozstrzygnięcie określonej kategorii spraw przekaże *expressis verbis* sądom szczególnym lub władzom niesądownym.

Art. 4. Sąd dla nieletnich ma kompetencję sądu grodzkiego, sądu okręgowego i sądu przysięgłych (art. 21 k. p. k.). Utworzenie sądu dla nieletnich w sądzie okręgowym oraz przekazanie jednemu sądowi grodzkiemu spraw nieletnich dla kilku okręgów tych sądów zależy od Ministra Sprawiedliwości, który w przedmiotach tych ma władzę reglamentacyjną. Choćby nawet w samym sądzie okręgowym i dla danych sądów grodzkich Minister Sprawiedliwości utworzył w drodze rozporządzenia sąd dla nieletnich, to jednak sprawa nieletniego należeć będzie do właściwego sądu według zasad ogólnych (grodzkiego, okręgowego lub przysięgłych), jeżeli przeciw nieletniemu wszczęto sprawę wspólnie z dorosłym, a wyłączenie sprawy nieletniego jest niepożądane ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości. O możliwości wyłączenia sprawy decyduje sąd rzeczowo właściwy (art. 610 k. p. k.).

Art. 5 § 1. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości oznacza liczbę sędziów śledczych w każdym sądzie okręgowym. Nominacje, w zakresie oznaczonym przez to rozporządzenie, następować będą na stanowiska sędziów śledczych w danym sądzie okręgowym. Funkcją zasadniczą i główną sędziów śledczych będzie prowadzenie śledztw sądowych. Można sędziów śledczych powoływać w skład kompletów wyrokujących, ale tylko w granicach, wskazanych w zdaniu drugim § 3 art. 57.

Art. 6. Przepis ten ma zastosowanie tylko do poszczególnych czynności sądowych w toku rozpoznawania sprawy. Czynności te sąd zawsze spełniać może we wszystkich miejscowościach, położonych w granicach swego okręgu, choćby nawet poza swoją siedzibą; jeżeli zaś zachodzi potrzeba dokonania czynności sądowej w miejscowości, położonej poza granicami okręgu danego sądu, to sąd dany może ją wykonać, bez uciekania się do t. zw. pomocy prawnej (art. 13), tylko w dwóch wypadkach: a) jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości; b) jeżeli przez to oszczędzi się znacznie na kosztach.

Art. 11. O ile jest kilku sędziów grodzkich w sądzie grodzkim, jednego z nich Minister Sprawiedliwości wyznacza na naczelnika sądu. Wyznaczenie to może być przez Ministra w każdej chwili cofnięte i może być wyznaczony inny sędzia grodzki z danego sądu grodzkiego na naczelnika sądu.

Dotychczasowi naczelnicy sądów powiatowych (na terenie b. zaboru pruskiego i austriackiego) stają się z chwilą wej-

ścia w życie rozporządzenia naczelnikami sądów grodzkich (art. 280 § 1), jednak z zakresem działania, przewidzianym dla naczelników w niniejszym rozporządzeniu. Tych naczelników sądów grodzkich można usunąć tylko z zastrzeżeniem trybu przewidzianego w art. 284 niniejszego rozporządzenia. W razie wakansu na stanowisko takiego naczelnika nie będzie mianowany inny naczelnik, lecz na wolny etat zostanie mianowany sędzia, a Minister wyznaczy z pośród sędziów naczelnika. Oczywiście można wyznaczyć także sędziego nomianowanego. To wszystko dotyczy także prezesa sądu powiatowego w Poznaniu, który, zachowując stanowisko i tytuł organizacyjnie jednak podlegać będzie już od 1 stycznia 1929 r. organom sądu okręgowego (art. 52 § 3, 70 lit. a, 114 § 2 i t. d.).

W b. zaborze austriackim sądy powiatowe w siedzibie sądu okręgowego mają personel przydzielony przez prezesa sądu okręgowego z pomiędzy sędziów sądu okręgowego (§ 5 n. j.). Ten stan rzeczy nie jest zgodny z nową organizacją. Sąd grodzki ma się składać z sędziów grodzkich, a nie z sędziów okręgowych przydzielonych. Ci sędziowie okręgowi pozostają jednak na swych stanowiskach z zachowaniem swego tytułu. W miarę gdy taki sędzia ustąpi, choćby przez powołanie go do służby w sądzie okręgowym, będzie mianowany na jego miejsce sędzia grodzki.

Naczelnika sądu grodzkiego wyznacza się zawsze z sędziów grodzkich danego sądu.

Art. 13. Sądem, powołanym do udzielania pomocy prawnej, jest sąd grodzki. § 1 tego artykułu normuje pomoc prawną w odniesieniu do sądów i władz krajowych; § 2 — w odniesieniu do sądów zagranicznych; § 3 określa miejscową właściwość sądu, obowiązane do udzielania pomocy prawnej. Przy wykonaniu żądania sądu zagranicznego sąd grodzki uzależnia udzielenie pomocy prawnej od wzajemności, a bez względu na wzajemność obowiązany jest żądanie takie wykonać, o ile zostanie ono skierowane przez polskiego Ministra Sprawiedliwości.

Art. 20. Ustawa nie ustala rygorystycznie ani częstości, ani kolejności powoływania sędziów grodzkich w skład komitetu wyrokującego w sądzie odwoławczym, dając jedynie w art. 52 § 2 wskazówkę, iż należy przytem kierować się w miarę możliwości zasadą równomiernego powoływania wszystkich sędziów grodzkich danego okręgu sądowego.

Stosunki faktyczne, w danym sądzie okręgowym panujące powinny decydować o kolejności, częstości i sposobie powoływania poszczególnych sędziów grodzkich do rozpraw odwoławczych.

Instytucja ta dała na terenie b. zaboru rosyjskiego dodatnie wyniki. Jej konstrukcja w nowym prawie jest tak giętka, iż pozwoli każdej apelacji uwzględnić możliwie szeroko momenty potrzeb lokalnych. Wszelako linią wytyczną winna być dla sądów zasada równomierności powoływania sędziów grodzkich, zawarta w art. 52 § 2 nowego prawa.

Art. 21. Dotychczasowe sądy morskie i górnicze, z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, przestaną istnieć. W ich miejsce wstąpią wydziały handlowe, które powoła do życia Minister Sprawiedliwości w myśl przepisu § 2 art. 21; wszelako w rozporządzeniu, które będzie wydane na mocy art. 209 § 1 i 213, wskazany będzie specjalny tryb mianowania sędziów handlowych w okręgach górniczych wzgl. morskich, uwzględniający fachowe kwalifikacje kandydatów.

Art. 23. Asesorowie sądowi mogą być powołani do kompletów sądzących zamiast sędziów grodzkich, aż do odwołania w drodze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości (art. 282 § 2).

Art. 25. Przewodniczącym sądu przysięgłych może być sędzia apelacyjny lub okręgowy. Przy wyznaczaniu przewodniczącego sądu przysięgłych prezes sądu apelacyjnego kierować się winien kwalifikacjami danego sędziego w umiejętnym kierownictwie obradami sądowymi przy udziale ławy. Jeżeli prezes nie znajdzie wśród sędziów okręgowych odpowiedniego do tych funkcji kandydata, wówczas powinien wyznaczyć przewodniczącego z pośród sędziów apelacyjnych.

Art. 27—30. Artykuły te wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1929 r. na terenie b. zaboru austriackiego, na którym sądy przysięgłych czynne są obecnie. W pozostałej części Państwa sądy przysięgłych rozpoczną swój byt w terminie, oznaczonym przez ustawę szczególną, określającą, które przestępstwa należy na tych obszarach uważać za polityczne (art. 274 prawa o ustroju w związku z art. 3 § 1 przepisów wprowadzających kodeks postępowania karnego).

Art. 214—230 prawa o ustroju, normujące sposób układania list pierwotnych i rocznych, wchodzi w życie na terenie b. zaboru austriackiego z dniem 1 sierpnia 1929 r., t. j. z dniem wejścia w życie kodeksu postępowania karnego (art. 3 § 2 przep. wpraw. k. p. k.).

Art. 29. W razie zawieszenia działalności sądów przysięgłych, sprawy zastrzeżone ich właściwości ulegają rozpoznaniu sądów okręgowych w kompletach z trzech sędziów. W wypadkach takich wyłączone jest postępowanie uproszczone (art. 22 § 3 p. w. k. p. k.).

Art. 39. Prokurator bierze udział w Sądzie Najwyższym w rozpatrywaniu zarówno spraw karnych, jak i cywilnych.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia we wszystkich izbach cywilnych Sądu Najwyższego prokuratorzy biorą udział w posiedzeniach i składają wnioski. Przepis art. 39 jest przepisem pozytywnym, a nie programowym, i bez względu na to, w jakiej ustawie go zamieszczono, ma moc obowiązującą z chwilą wejścia danej ustawy w życie. Szczegółowe przepisy proceduralne nie są potrzebne, niema ich bowiem również w procedurze rosyjskiej, która wymaga udziału prokuratora w rozpoznawaniu spraw cywilnych w Sądzie Najwyższym (art. 804 u. p. c. 1864 r.). Nie zachodzą więc żadne przeszkody ustawowe, by umieścić w regulaminie Sądu Najwyższego, który przewiduje art. 78 § 2 prawa o ustroju, kilka przepisów uzupełniających o stanowisku i udziale prokuratora w rozpoznawaniu spraw cywilnych.

Art. 45. O ile przepis szczególny nie stanowi inaczej, niema środka odwoławczego od orzeczenia sądu apelacyjnego wzgl. Najwyższego, rozstrzygającego spór o właściwość między sądami powszechnymi a szczególnymi, względnie między sądami szczególnymi. Przepis ten daje w szczególności rozwiązanie sporów kompetencyjnych tak pozytywnych, jak i negatywnych między sądami szczególnymi.

Art. 47—51. Podział czynności na rok 1929 ustalić powinny przed dniem 1 stycznia 1929 r. organy, upoważnione do tego w myśl przepisów dotychczasowych, lecz co do treści zgodne już z przepisami nowego prawa ustrojowego. Z dniem 1 stycznia 1929 r. należy przystąpić do ukonstytuowania organów samorządu sądowego, przewidzianych w nowym prawie ustrojowym (zgromadzenie ogólne, kolegium administracyjne). Ogólne zgromadzenie może podział czynności na rok 1929, dokonany przez dawne organy administracji sądowej, zmienić, korzystając z przepisu art. 52 § 1, dozwalającego na takie zmiany także w ciągu roku „w razie potrzeby”. Zgromadzenie ma więc możność powzięcia decyzji, czy jest potrzebną zmianą podziału czynności, ustalonego przez dawne władze.

Art. 49 § 3. W związku z art. 49 § 3 instrukcja prokuratorowska wyjaśni, w jakich wypadkach prokurator obowiąza-

ny jest złożyć wniosek. Udział prokuratora w zgromadzeniu ogólnem ograniczony jest wyłącznie pod tym względem, że nie posiada głosu stanowczego; przysługuje mu natomiast prawo obecności na całym posiedzeniu, nie wyłączając momentów głosowania, tudzież prawo stawiania wniosków w każdej sprawie, rozpatrywanej przez zgromadzenie ogólne.

Art. 50. Artykuł ten będzie przy najbliższej sposobności ustawodawczej zmieniony w tym kierunku, że z pod kompetencji kolegium administracyjnego wyjęte będą bezwzględnie sprawy, związane z przenoszeniem sędziów w stan spoczynku i na inne miejsca służbowe (art. 102 § 2 pkt. c); art. 110 pkt. c). Waga tych spraw jest taką, że i przed nowelizacją tego przepisu nie można przypuszczać, aby na wyznaczone posiedzenie członkowie zgromadzenia nie zebrali się w przepisanej liczbie. Panowie Prezesi mają więc możliwość, przy rozesłaniu członkom zgromadzenia porządku dziennego, podkreślić wagę sprawy i zapobiec brakowi quorum.

Art. 60—64. Uprawnienia te przysługują również sędziemu jednostkowemu i sędziemu śledczemu. Przepisy te umieszczono w prawie ustrojowem, za przykładem ustawy ustrojowej niemieckiej i rosyjskiej, celem ujednostajnienia zarządzeń porządkowych w postępowaniu sądowem karnem, cywilnem, spornem i niespornem, i t. d. Przepisy te mają zastosowanie w każdym postępowaniu, o ile szczególna ustawa postępowania nie zawiera odchyień. Tak więc kodeks postępowania karnego 1928 r. nie zawiera takich przepisów dla postępowania przed sędzią śledczym lub delegowanym, będą więc stosowane wyłącznie przepisy art. 60—64 u. s. p. Natomiast podczas rozprawy głównej przepisy art. 60—64 u. s. p. mają w myśl art. 312 k. p. k. zastosowanie o tyle, o ile art. 308—311 k. p. k. nie stanowią inaczej. Taki sam stosunek przepisów będzie zachowany w zakresie opracowywanego kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 68 pkt. a). Decydujący jest czas, spędzony w tej samej lub wyższej grupie uposażenia, bez względu na to (*lege non distinguente*), czy na stanowisku sędziowskim czy prokuratorskim, czy w jednym ciągu czy z przerwami, n. p. po służbie trzyletniej na stanowisku sędziego lub prokuratora okręgowego (w grupie B), sędzia przeszedł do służby w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych na stanowisko urzędnicze i po kilku latach wraca do służby sędziowskiej na stanowisko sędziego okręgowego, otrzyma starszeństwo z uwzględnieniem poprzedniej trzyletniej służby sądowej w grupie B. —

Czas spędzony poprzednio w wyższej grupie nie daje większych uprawnień, niż spędzony w grupie właściwej, w której równorzędne stanowiska porównuje się, n. p. sędzia sądu apelacyjnego po trzech latach (grupa C) przeszedł na stanowisko sędziego okręgowego (dla których zasadniczą jest grupa B), — czas służby w grupie C liczy mu się co do stopnia starszeństwa narówni z odbytym w grupie B. — Sędzia był sędzią okręgowym (grupa B) trzy lata, potem sędzią apelacyjnym (grupa C) trzy lata, potem znowu zostaje sędzią okręgowym (zachowując uposażenie grupy C), — ma za sobą czas sześciu lat w stosunku do kolegów sędziów okręgowych. Natomiast szczebel uposażenia w danej grupie nie ma znaczenia przy ocenie porównawczej stopnia starszeństwa.

Przepis punktów a, b, c ma zastosowanie w myśl wstępnego przy porównaniu stanowisk **r ó w n o r z ę d n y c h**. Stanowisko prezesa jest wyższe od stanowiska wiceprezesa, wiceprezesa — wyższe od sędziego. Wiceprezes o krótszym czasie służby w danych grupach (pkt. a), albo ogólnym (pkt. b) i młodszy wiekiem (pkt. c) od sędziego ma mimo to pierwszeństwo przed każdym sędzią danego sądu.

Art. 72. Przepisy o nadzorze należy interpretować pod kątem widzenia § 4 art. 72. Nadzór administracyjny nie może wkraczać w dziedzinę orzecznictwa, ani odnosić się do zarządzeń, które mają wpływ na wyrokowanie. Ze swej istoty nadzór rozciąga się tylko na sferę zarządzeń porządkowych i administracyjnych.

Art. 72 § 2. W k. p. k. (art. 319) przewidziane są osoby, które mogą być obecne podczas rozprawy niejawnej, z punktu widzenia gwarancji procesowych.

§ 2 art. 72 normuje sprawę obecności podczas rozprawy niejawnej z punktu widzenia ustrojowego i uprawnień władzy nadzorczej.

Prokurator ma zawsze prawo być obecny podczas rozprawy niejawnej. Może być obecnych kilku prokuratorów, więc także przełożeni prokuratorscy (art. 234).

Art. 76. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia może mieć miejsce podczas rozpatrywania środków odwoławczych. Jest to t. zw. nadzór judykacyjny, który może być wykonywany tylko przy sposobności rozpoznawania konkretnej sprawy w toku instancji.

Art. 81 § 3. Co do terminu skargi, przewidzianej w tym artykule, zarysowały się dwa poglądy: 1) termin skargi jest

ogólny, t. j. siedmiodniowy; 2) termin skargi upływa w momencie przedawnienia ścigania.

Kwestję, jako sporną, pozostawiono do rozstrzygnięcia orzecznictwu sądów dyscyplinarnych.

Art. 87 § 2. Tendencja Ministerstwa idzie w kierunku restryktywnego wykonania tego przepisu.

Art. 93 § 1. Kolegium administracyjne sądu apelacyjnego może, poza trzema kandydatami wskazanymi przez zgromadzenie ogólne sądu okręgowego, wskazać innych kandydatów w nieograniczonej liczbie, ale tylko z pośród osób, przedstawionych zgromadzeniu ogólnemu sądu okręgowego.

Art. 96. Przedstawienia mogą wskazywać na kolejność kandydatów (*primo loco*, *secundo loco*, *tertio loco*).

P. Wiceminister Car wyjaśnił historję tego przepisu; przyjęty system nominacji nie ma na celu zagwarantowania czynnikowi rządowemu arytmetycznie obliczonej liczby nominacji na stanowiska sędziowskie, lecz daje wyraz konieczności zapewnienia wpływu czynnika konstytucyjnie odpowiedzialnego na dobór personelu wymiaru sprawiedliwości. Prezesi: Supiński, Czerwiński i Zakrzewski oświadczyli, że system ten uważają za słuszny i czyniący zadość potrzebom wymiaru sprawiedliwości; P. Prezes Zakrzewski oświadczył nadto, że apelacja poznańska jednomyślnie wypowiedziała się za oddaniem spraw nominacyjnych całkowicie w ręce Ministra Sprawiedliwości.

Art. 100 § 1. Do czasu wydania roty ślubowania w myśl art. 100 § 1, sędziowie składają przysięgę według roty dotychczasowej (art. 297 § 2).

Art. 102 § 2 pkt. c i **art. 110 pkt. c.** Do czasu nowelizacji art. 50 § 1 i 2 należy zapobiegać niepożądanym konsekwencjom w sposób określony powyżej przy art. 50.

Art. 105 § 2. O nagłości wypadków decyduje na mocy swobodnego uznania Minister Sprawiedliwości, a w wypadkach, przewidzianych w § 3 art. 105, — prezes sądu apelacyjnego.

Art. 110 pkt. c. Decyzja zgromadzenia ogólnego, o której mówi pkt. c art. 110, jest pojęciowo i formalnie orzeczeniem.

Moment „w interesie wymiaru sprawiedliwości” jest momentem obiektywnym, stwierdzającym konkretną potrzebę organizacji sądowej, która pociąga za sobą konieczność zastosowania przepisu tego artykułu.

Rozporządzeniem będzie określony tryb postępowania w wypadkach, przewidzianych w art. 110 oraz w art. 102 § 2 pkt. c).

Art. 112 § 2. Zastrzeżenie „jeżeli nie dopełnił zaległych zobowiązań służbowych” należy rozumieć w tym sensie, że sędzia obowiązany jest uprzednio załatwić swoje zaległości, nie zaś zaległości sądu. Zaległościami sędziego są: przygotowanie motywów wyroków, podpisanie umotywowanych wyroków, protokółów, i t. p.

Art. 114. Artykuł ten używa celowo dwóch terminów technicznych „wypoczynek” i „zwolnienie od zajęć” dla oznaczenia dwóch różnych pojęć. Wypoczynek jest ściśle określony co do czasu trwania i stanowi uprawnienie służbowe sędziego; zwolnienie od zajęć musi być uzasadnione szczególnie ważnymi powodami i nie jest co do czasu ustawowo określone, lecz w każdym poszczególnym wypadku winno być oznaczone terminowo w zależności od konkretnego wypadku.

Art. 121. Artykuł ten zawiera zakaz kategoryczny należenia do stronnictw politycznych. Zakaz ten jest formalnym tylko sprawdzianem okoliczności, iż sędzia nie bierze aktywnego udziału w życiu politycznym. Kto zakaz ten przekracza, stwarza domniemanie iuris et de iure, iż powagi sądu nie strzeże. Poza tem formalnem wstrzymaniem się od czynnego udziału w życiu politycznym, sędzia powinien unikać wszelkich wystąpień, choćby tylko przejściowych czy jednorazowych, któreby mogły uchodzić za czynny wyraz jego politycznych zapatrywań, gdyż tym sposobem zachwiałyby zaufanie ludności do jego bezstronności. Ustawa zakazuje sędziom ujawniać swe sympatje polityczne w sposób czynny, choćby nawet na terenie stowarzyszeń apolitycznych.

Zakaz ten idzie wszakże tak daleko, by miał zabronić sędziemu wszelkiego udziału w życiu społecznym; udział sędziego w stowarzyszeniach i związkach o charakterze i celach kulturalnych, oświatowych i gospodarczo-społecznych jest dopuszczalny.

Art. 122. W razie nagłej choroby nie trzeba uzyskiwać specjalnego zwolnienia od zajęć. Przerwa w zajęciu winna być jednak podana w przepisany trybie do wiadomości przełożonego. Czy dowody lub wyjaśnienia są „odpowiednie”, ocenia kierownik sądu, a środek przeciw nadużyciom znajduje się w art. 147 § 1. Władza nadzorcza ma prawo zarządzić wstępne wyjaśnienie okoliczności koniecznych do ustalenia znamion przestępstwa dyscyplinarnego.

Art. 130. Kary dyscyplinarne nie mogą być kumulowane. W każdej sprawie dyscyplinarnej można wymierzyć tylko jedną karę.

Art. 132. W wypadku usunięcia kierownika sądu i przeniesienia go na stanowisko sędziego sądu równorzędnego, traci on tylko dodatki, połączone z dotychczasowym jego stanowiskiem, należy mu się jednak zwrot kosztów przeniesienia.

Art. 165. Odwołanie może wnieść prokurator dyscyplinarny i obwiniony. Wynika to z art. 163 § 3, który nakazuje doręczenie wyroku tym osobom, uważając je za interesowane w sprawie.

Art. 174 § 1. Sąd musi wydać uchwałę. Uchwałą tą może sąd wydać sędziego, celem wszczęcia przeciw niemu postępowania karnego, albo też wydana odmówić.

Art. 182 i 183. „Zawieszenie w czynnościach służbowych” może nastąpić jedynie na skutek orzeczenia sądu dyscyplinarnego; władza nadzorcza może zarządzić w wypadkach w rozporządzeniu przewidzianych tylko „przerwę w urzędowaniu”.

Art. 189. Rozporządzenie ustrojowe nie rozstrzyga *expressis verbis* kwestji, czy kobieta może być sędzią. W art. 82, 191, 210 rozporządzenia przepisuje kwalifikacje sędziowskie, używając formy, iż „sędzią może być ten, kto i t. d.”, co wskazywałoby na brak ustawowych przeszkód do objęcia przez kobiety stanowiska sędziowskiego. Jedyny wyjątek, który potwierdzałby zresztą zasadę zdolności kobiety do otrzymania stanowiska sędziowskiego, przewidziany został wyraźnie co do przysięgłych w art. 214. W każdym razie kwestja nominacji kobiet znajduje się w rękach Ministra Sprawiedliwości, który ustalać będzie wytyczne polityki personalnej, kierując się względami rzeczowymi; to też nie jest wykluczone, że te względy rzeczowe mogą w pewnych wypadkach przemawiać za mianowaniem kobiety na stanowisko n. p. sędziego dla nieletnich.

Art. 209. P. Wiceprezes Wóycicki wyraża życzenie, aby zasięgać opinji właściwego prezesa sądu apelacyjnego co do wartości moralnej kandydatów na stanowiska sędziów handlowych.

P. Wiceminister Car wyjaśnia, że kwestja ta, jako dotycząca wykonania przepisów ustrojowych, będzie wzięta pod rozważę przy opracowywaniu rozporządzenia wykonawczego (art. 213); w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu zostanie ustalone, czy opinja Izb będzie dostatecznie miarodajna, czy też trzeba materiał opiniodaw-

czy o kandydacie rozszerzyć i przy czyjej pomocy. Kierownicy sądów mogą zwłaszcza udzielić ważkich wyjaśnień co do osób, które już urząd sędziego handlowego piastowały.

Art. 214—230. Na obszarze b. zaboru rosyjskiego i pruskiego sądy przysięgłych wejdą w życie w terminie, który oznaczy ustawa specjalna, określająca kodeksowo grupę t. zw. przestępstw politycznych (art. 274 u. s. p. w związku z art. 3 § 1 przep. wpraw. k. p. k.). Natomiast na obszarze b. zaboru austriackiego, gdzie sądy przysięgłych istnieją bez przerwy, art. 214—230 wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 1929 r. (art. 3 § 2 przep. wpraw. k. p. k.).

Należy zwrócić szczególną uwagę na dwa przepisy: a) art. 224 wskazujący Komisji okręgowej względy, jakimi ma się kierować przy układaniu listy rocznej (nieskazitelny charakter, doświadczenie życiowe, a z pośród tych — przede wszystkim posiadających wyższe wykształcenie); b) art. 225 § 2 — uprawniający delegatów wydziału powiatowego lub magistratu do głosowania przy układaniu listy rocznej tylko przy rozpoznawaniu list pierwotnych gmin, wchodzących w skład powiatu lub miasta, którego są delegatami.

Art. 231—254. Wprowadzone zostało zróżniczkowanie między podprokuratorem i wiceprokuratorem okręgowym w tym celu, aby stworzyć przejście dla kandydatów do prokuratury przez dłuższy okres praktyki oraz podnieść powagę urzędu prokuratorskiego.

Podprokurator, prócz przeprowadzenia dochodzeń (art. 242 k. p. k.), będzie występował w śledztwach, które może przeprowadzać także sędzia grodzki (art. 258 § 2 k. p. k.), w czynnościach sądowych przedsięwziętych przez sędziego śledczego lub grodzkiego w toku dochodzeń (art. 251, 253 k. p. k.), nadto niejednokrotnie na rozprawach głównych tam, gdzie dotychczas występują władze administracyjne lub policja, a więc w większych sądach grodzkich (art. 233 § 2 u. s. p.).

Przewidziane jest opracowanie instrukcji dla prokuratorów, w której uwzględnione będą szeroko potrzeby lokalne oraz momenty sprężystości i giętkości wewnętrznych form organizacyjnych urzędów prokuratorskich.

Art. 234. Artykuł ten daje wyraz dwum zasadom, na których oparta jest organizacja prokuratury: 1) zasada hierarchiczności; 2) zasada jednolitości prokuratury. Przepis ten stwarza giętkie ramy dla organizacji urzędów prokuratorskich, daje bowiem możliwość prokuratorowi stosowania w praktyce różnych form zleceń, jako to — zlecenie szczegól-

ne lub ogólne, zlecenie restryktywne i warunkowe, ustanawianie aprobantów i t. d.

Art. 241. Instrukcja prokuratorska wskaże, jakie wykazy prowadzić będzie prokurator okręgowy, a jakie prokurator apelacyjny, tudzież unormuje kwestję ewentualnego przesyłania odpisów wykazów podprokuratorów i wiceprokuratorów okręgowych prokuratorowi apelacyjnemu.

Art. 242. Przepis § 1 odnosi się do przenoszenia i delegacji prokuratorów, które należą do Ministra bez ograniczeń, skoro tylko dobro służby tego wymaga. § 2 — odnosi się do delegacji podprokuratora lub wiceprokuratora przez przełożonego prokuratora z ograniczeniem co do czasu (sześć tygodni). § 3 — odnosi się do przeniesienia podprokuratorów i wiceprokuratorów przez prokuratora apelacyjnego z ograniczeniem co do miejsca przeniesienia (okrąg tego samego sądu okręgowego) oraz co do grona osób (pełniących stałą służbę poza siedzibą sądu okręgowego).

Art. 244, 245. Kara upomnienia może być porządkowa lub dyscyplinarna. Upomnienie porządkowe wymierza przełożony na zasadzie przepisów ustawy o państwowej służbie cywilnej, jeżeli zachodzi wykroczenie służbowe.

Upomnienie dyscyplinarne może wymierzyć sąd dyscyplinarny na mocy przepisów art. 129—187 prawa ustrojowego, jeżeli zachodzi występki służbowy.

Art. 248 daje wyraz trzeciej zasadzie organizacji prokuratury — zasadzie legalności.

Art. 249. Zasada jest, iż prokurator jest na rozprawie sądowej swobodny: fakt wystąpienia prokuratury z aktem oskarżenia nie wiąże go i może on oskarżenia zrzec się na rozprawie, jeżeli przewod sądowy doprowadzi go do przekonania, iż tak postąpić należy zgodnie z prawem i sumieniem. Z drugiej strony prokuratura opiera się na zasadzie, hierarchiczności, nakazującej posłuszeństwo dla przełożonego i ściśle wykonywanie jego zleceń. Udzielanie zleceń specjalnych do konkretnej sprawy ma miejsce b. rzadko, jednakże może się zdarzyć w poważnej sprawie, gdy przełożony, po dłuższej rozwadze i naradzie z doświadczonymi współpracownikami swymi, postanowi sprawie nadać określony kierunek i zleci trzymanie się tego kierunku wiceprokuratorowi. W tym wypadku, gdy prokurator otrzyma od swego przełożonego wyraźne zlecenie do danej sprawy powinien się zlecenia tego ściśle trzymać i bez względu na przebieg rozprawy i przekonanie, jakiego w toku rozprawy sądowej

nabierze, nie może od trzymanego zlecenia odstąpić bez wyraźnej zgody przełożonego. W razie zmiany stanu faktycznego sprawy, zawsze się znajdzie w toku rozprawy sposobność przedstawienia tego przełożonemu i uzyskanie zmiany zlecenia, jeśli racje są słuszne.

Jeżeli zaś prokurator uważa, że udzielone mu przez przełożonego polecenie jest niezgodne z jego przekonaniem, wówczas może w myśl art. 249 zwrócić się na piśmie do przełożonego o zwolnienie go od obowiązku składania w danej sprawie wniosków i oświadczeń. Gdyby przełożony zwolnienia tego odmówił, wówczas wstępuje w moc zasada hierarchiczności, nakazująca posłuszeństwo wobec poleceń przełożonego.

Art. 258 § 1. Aplikanci, przed dniem wejścia w życie prawa ustrojowego, — odbywają aplikację według przepisów dotychczasowych; mianowani później — według przepisów nowego prawa ustrojowego z tem, iż w myśl art. 282 Minister Sprawiedliwości będzie mógł w ciągu 5 lat skracać trzyletni okres aplikacji do dwóch lat.

Art. 260 § 2. Prezes sądu apelacyjnego wyznacza asesorów do urzędu prokuratorskiego; poruczenie asesorom pełnienia obowiązków prokuratorskich należy do prokuratora apelacyjnego.

W zakres czynności sędziowskich asesora nie może wchodzić wydawanie wyroków (przepis przejściowy w art. 282 § 2); wynika stąd, iż wszelkie inne czynności sędziowskie, jak postępowanie niesporne, hipoteczne i t. d. wchodzi w zakres funkcji sędziowskich asesora; czynności śledcze są wyraźnie wymienione. W tym zakresie asesor może wydawać postanowienia (decyzje, uchwały).

Art. 264 §§ 3 — 4. Celem tych przepisów jest zachęcanie młodych prawników do pracy w sekretarjatch sądowych i prokuratorskich, tudzież tendencja podniesienia fachowo-prawniczego poziomu tych sekretarjatów przez zachęcanie do pracy w nich osób, posiadających wyższe wykształcenie prawnicze. Postanowienia te są rozwinięciem zasady, ustalonej w art. 257 (aplikacja polega na „zaznajomieniu się ... z czynnościami sekretarjatów sądowych i prokuratorskich”), tudzież postanowienia art. 265 § 2 co do rozszerzenia działania sekretarjatów. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, przewidziane w art. 261, określi stosunek aplikacji sądowej do służby sekretarskiej aplikantów, określając porządek i kolejność odbywania przez nich praktyki aplikanckiej.

Art. 265 § 2. Zakres samodzielnych czynności sekretarzy sądowych i prokuratorskich nie jest narazie ustalony; pod tym względem istnieją rozmaite możliwości, przy których realizowaniu trzeba będzie uwzględnić z jednej strony przepisy procesowe, z drugiej zaś strony siły urzędnicze, jakimi rozporządzamy w naszych sekretariatach sądowych i prokuratorskich przewidywane jest n. p. powierzenie im opracowywania decyzyj o wydaniu dowodów rzeczowych, o kosztach sądowych i t. p. mniejszego znaczenia.

Art. 269. § 1. W wyliczeniu tem są pominięte (w nawiasie w czwartym wierszu tekstu prawa) sądy pokoju b. dzielnicy pruskiej ze względu na to, iż zostaną zwinięte do dnia 1-go stycznia 1929 r.

Art. 269 § 2. Momentem decydującym o składzie sądu jest chwila otwarcia (rozpoczęcia) rozprawy kontradyktoryjnej t. zw. głównej; wszelkie czynności przygotowawcze oraz posiedzenia gospodarcze (niejawne) są w tym względzie bez znaczenia, albowiem odbywają się bez udziału stron. T. zw. pierwsza audjencja jest w sensie proceduralnym rozprawą. Jeżeli na skutek opozycji strony uchylono wyrok zaoczny, to sprawę rozpoznaje sąd w składzie, określonym dawną ustawą. Jeżeli wyrok został uchylony przez instancję wyższą (kasacyjną), a ponowna rozprawa jest wyznaczona po dniu 1 stycznia 1929 r., to sąd zasiadać winien w nowym składzie.

Rozprawa w instancji niższej może odbyć się w składzie określonym ustawą dawną, w wyższej zaś — w składzie określonym nową ustawą, o ile oczywiście rozprawy w wyższej instancji nie rozpoczęto jeszcze przed 1 stycznia 1929 r.

Art. 270. Postanowienie części pierwszej tego artykułu, mającej zastosowanie do obszaru całego Państwa, jest prawem jednorazowym Ministra; jednak Minister może z tego prawa skorzystać i po 1 stycznia 1929 r., przyczem może także ustalać siedziby sądów grodzkich dla poszczególnych części Państwa oddzielnie, n. p. według okręgów sądów apelacyjnych lub t. p. W tym zakresie bardzo są pożądane odpowiednie wnioski P. P. Prezesów.

Art. 271. Postanowienie to winno być interpretowane rozszerzająco. Chodzi o pozostawienie bez zmiany całości organizacji wydziałów hipotecznych i wszelkich kwestyj, z tem związanych.

Art. 272 §§ 1—2. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, notariusze i pisarze hipoteczni na terenie b. zab. rosyjskiego są odpowiedzialni dyscyplinarnie przed sądami ko-

legjami sędziowskimi. W myśl art. 297 prawa ustrojowego pozostają w mocy dotychczasowe przepisy z 1917 r. o odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszy, jako nie unormowane przez prawo ustrojowe, z tą jedynie zmianą, że co do składu dyscyplinarnego oraz postępowania przed nimi mają zastosowanie przepisy nowej ustawy.

Art. 272 § 3. Regulacja hipoteczna, przekazana do rozporządzenia wykonawczego, nie będzie mogła wprowadzić powszechnej przymusowej regulacji na Kresach, gdyż przepisy takie, jako mające charakter konstytutywny, należą do ustawy. Może to wszelako uczynić w stosunku do nieruchomości zarejestrowanych w myśl przepisów dotychczasowych, jako przystosowanie regulacji hipotecznej do nowych przepisów organizacyjnych.

Art. 273. Normą jest trzyosobowy skład sąd okręgowego. Od zasady powyższej zrobiony jest wyjątek dla części spraw cywilnych i niektórych karnych na przeciąg lat dziesięciu ze względu na brak sił sędziowskich. Postanowienia niniejsze nie dotyczą właściwości sądu, która określa się w granicach właściwości ogólnej, lecz odnoszą się tylko do składu sądzącego.

Część druga pkt. 3 § 1 niniejszego artykułu, dotycząca b. zab. austriackiego, sprzeczna jest z art. 27 i 28 przepisów wprowadzających kodeks postępowania karnego i z art. 22 kodeksu postępowania karnego, traci więc moc z dniem wejścia w życie tego kodeksu.

Art. 276. Honorowi sędziowie okręgowi są instytucją przejściową, wywołaną względami praktycznymi. Nominacje dotychczas istniejących w niektórych apelacjach sędziów honorowych tracą ważność z chwilą wejścia w życie prawa o ustroju. Honorowy sędzia okręgowy nie może pełnić czynności sędziego grodzkiego, ani zasiadać w żadnym komplecie sądu okręgowego jednocześnie z sędzią grodzkim, zatem nie może zasiadać w komplecie odwoławczym, jeżeli tam zasiada sędzia grodzki.

Z porównania art. 276 § 3 z art. 282 § 2 wynika, że honorowy sędzia okręgowy nie może zasiadać w komplecie jednocześnie z asesorem.

Art. 278 § 1. Postanowienie niniejsze jest wyrazem tendencji Ministerstwa do uszanowania praw nabytych, o ile one pogodzić się dadzą z interesem wymiaru sprawiedliwości, a także konsekwencją braku dostatecznej liczby sił sędziowskich, zwłaszcza na prowincji.

Art. 281 § 1. Dotychczasowi asesorzy, pełniący funkcje oskarżycieli przy sądach powiatowych, urzędować będą na zasadach dotychczasowych aż do ich usunięcia zgodnie z przepisami, normującymi ich stosunki służbowe, z tą zmianą, że stają się rzecznikami urzędu prokuratorskiego. Przepis § 2 będzie stosowany, mimo że w międzyczasie wejdzie w życie kodeks postępowania karnego, rzecznicy są bowiem częścią prokuratury, w wypadku więc gdy działają ma zastosowanie art. 56 § 2 kodeksu postępowania karnego.

Art. 284 § 1. Zawieszenie nieusuwalności sędziów w okresie przejściowym było przewidziane także w projekcie Komisji Kodyfikacyjnej. Pozostaje to w związku ze sprawą ustroju sądów, z prowadzeniem nowych procedur, reorganizacją więziennictwa, w dalszej zaś przyszłości — z wprowadzeniem także nowych kodeksów. Dążeniem Ministerstwa jest zmniejszyć jak najbardziej stan niepewności w sądownictwie i doprowadzić szybko do normalizacji. Przy reorganizacji będą brane pod uwagę wyłącznie momenty rzeczowe, wynikające z istotnych potrzeb wymiaru sprawiedliwości w związku z pracami nad wprowadzeniem nowego ustroju tudzież aktami ustawodawczymi, unifikującymi prawodawstwo sądowe.

Art. 285—286. Postanowienia te są wynikiem braku kandydatów na stanowiska sędziowskie.

Art. 287 § 2. Do dnia wejścia w życie nowego kodeksu postępowania karnego w b. dzielnicy austriackiej Izba Radna będzie istniała dalej bez zmiany, pod nazwą Wydziału.

Art. 288 pkt. a). Aż do czasu unifikacji procedury cywilnej kompetencja sądów grodzkich w sprawach cywilnych będzie, mimo zbliżenia przepisów kompetencyjnych, de facto nieco różna w poszczególnych dzielnicach, gdyż niejednakowo oblicza się n. p. wysokość powództwa — w jednych z odsetkami, w innych bez. Analogiczna uwaga odnosi się dp art. 273 § 1 pkt. 2). Jednakże już w tym przepisie starano się zbliżyć do siebie obowiązujące przepisy dzielnicowe o właściwości sądów powiatowych (pokoju), by przygotować grunt pod budowę nowych, jednolitych przepisów proceduralnych w przyszłym kodeksie postępowania cywilnego.

Art. 290 § 2. Powodowie, zamieszkali poza okręgiem danego sędziego pokoju, mogą dobrowolnie uznać jego kompetencję. Skoro jej nie uznają, wówczas sprawę rozpoznaje sąd grodzki.

Art. 293 § 1. W sądach grodzkich (powiatowych, pokoju), niema przymusu adwokackiego nawet w tych dzielnicach,

gdzie istnieje taki przymus w sądach okręgowych, jako II instancji. Wyłączenie z pod przymusu adwokackiego sądów powiatowych wyrażają jasno § 27 n. j. austr. i § 78 p. c. niem. Nie będzie więc tego przymusu w sądzie grodzkim, choć jest instancją odwoławczą od orzeczeń sędziów pokoju. Prawo ustrojowe recypowało tylko tryb postępowania apelacyjnego, nie zaś inne postanowienia: n. p. nie ma zastosowania przepisu o komplecie trzyosobowym, o rozdziale czynności między przewodniczącego a komplet, o przymusie adwokackim; dlatego w art. 293 § 1 jest mowa o stosowaniu przepisów „odpowiednio”.

Art. 295 § 2. Postanowienie to obowiązuje tylko do dnia 1 lipca 1929. Potem zaś — na mocy art. 1 § 2 pkt. 13 przepisów wprowadzających k. p. k. — z rozporządzenia Prezydenta z dnia 15 lipca 1927 r. o sędziach śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia pozostają w mocy jedynie art. 5, 7, 8.

Art. 297. Klauzula derogacyjna, zawarta w § 1 tego artykułu, jest w zasadzie ogólną klauzulą. Wyraża to zdanie pierwsze, głoszące, iż tracą moc z dniem wejścia w życie nowego prawa ustrojowego przepisy dotychczasowe, które dotyczą przedmiotów w nowym prawie unormowanych. Wyliczenie przepisów derogowanych nie jest wyczerpujące, lecz przykładowe, co wyrażone zostało słowami: „w szczególności uchyla się”. Gdyby więc jakiś przepis był w myśl klauzuli ogólnej uchylony, a jednak nie został wymieniony w przykładowej klauzuli szczegółowej, to jednak przepis ten trzeba będzie uznać za uchylony. Jeżeli zaś całość ustawy została w klauzuli szczegółowej uchylona ogólnie, to upada ustawa ta w obliczu nowego prawa ustrojowego tylko o tyle, o ile przedmiot tej ustawy unormowany został konstytucyjnym przepisem nowego prawa (np. art. 297 § 1 pkt. 2 — czytaj powyżej tezę do art. 272). Co innego, gdy klauzula szczegółowo pozostawia z dawnej ustawy uchylonej *expressis verbis* w mocy szczegółowo wymienione w niej przepisy; w tych wypadkach uznać należy, że tylko te szczegółowo wymienione przepisy obowiązują (np. art. 297 § 1 pkt. 3, 16, 20); przepisy inne nie obowiązują nadal jako ustawowe, mogą jednak nadal obowiązywać z mocy art. 297 § 2, o ile dotyczą materij, przekazanych do unormowania w drodze rozporządzeń. Jeżeli klauzula szczegółowa wymienia tylko artykuły (paragrafy) z danej ustawy uchylone, oczywiście obowiązują reszta ustawy nadal (n. p. art. 297 § 1 pkt. 12, 23).

§ 2 tego artykułu przedłuża moc obowiązującą tych przepisów dotychczasowych, które przekazane zostały przez prawo ustrojowe do unormowania w drodze rozporządzeń wykonawczych, do tego momentu, gdy te nowe rozporządzenia zostaną ogłoszone i wejdą w życie, bez względu na to, czy zawarte są w normach, zamieszczonych w ustawach, czy w rozporządzeniach. Tym sposobem zabezpiecza nas nowe prawo ustrojowe przed lukami (*vacuum in lege*), mogącymi wynikać z tego, że przepis dotychczasowy padnie przed wejściem w życie zapowiedzianego rozporządzenia wykonawczego, które przepis ten ma zastąpić.

Punkty 25 i 26. Od dnia 1 stycznia 1929 kary dyscyplinarne wymierzone być mogą jedynie według art. 130, nawet za przestępstwa dyscyplinarne, popełnione przed dniem wejścia nowego prawa w życie, ponieważ przepis art. 130 jako całość jest łagodniejszy od przepisów dotychczasowych. Postanowienia art. 130 wprowadzają wprawdzie niektóre kary, nieznane ustawom dyscyplinarnym, obowiązującym dotychczas, ale łagodniejsze od istniejących. Przy porównaniu zaś przepisów nowych z dotychczasowymi zważyć należy, że zmiana nastąpiła *in favorem* podsądnych, gdyż za każde przestępstwo dyscyplinarne może być orzeczona kara od najłagodniejszej aż do najsurowszej, podczas gdy za przestępstwo karne — jedynie kara, przewidziana w ustawie za dany rodzaj przestępstwa.

Doświadczenie sędziego

Art. 119 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 6 lutego 1928 pozycja 93. Nr. 12 Dziennika Ustaw z roku 1928 o ustroju sądów powszechnych — w charakterystyce ogólnej obowiązków sędziego postanawia, że sędzia państwowy w służbie Rzeczypospolitej Polskiej obowiązany jest „obowiązki swego zawodu wypełniać zgodnie z ustawami i gorliwie, poświęcając im całą swą wiedzę i doświadczenie”.

Niema może zawodu, w którym doświadczenie tak winno być cenione i pożądane, jak w zawodzie sędziowskim.

Gdy się wniknie w istotę całokształtu pracy sędziego i uwzględni, że powołany do oceny najróżnorodniejszych objawów życia, zdarzeń i wypadków, ma sędzia nieraz kierować dowodem z rzeczoznawców i wydawać następnie orzeczenie w zakresie, względnie na tle różnych, zasadniczo obcych mu nauk, jak medycyny, psychopatologii, nauk technicznych, in-

żynierji łądowej, wodnej, rolnictwa, budownictwa, towaroznawstwa, spółdzielczości, literatury, etc., etc., to doprawdy wyłania się pytanie, czy sędzia tym zadaniom sprosta?

Czy sędzia potrafi należycie spełnić rolę „przedstawiciela współczesnej kultury”, którą mu słusznie powierza zmarły niedawno prezydent Komisji Kodyfikacyjnej profesor Dr. Fierich?

Czy podczas ustaleń rozprawowych, postępowania dowodowego i wyrokowania — schodząc i do warsztatu rękodzielnika i do sklepu kupca, niemniej w dziedzinie społeczne, roztrząsając i rozważając przy badaniu i ocenianiu najróżnorodniejszych stosunków życiowych — przeróżne pytania, kwestje i tematy ekonomiczno-społeczne, obyczajowo-moralne, religijne i t. d. i t. d. — czy sędzia potrafi wznieść się na piedestał z którego nie powinno się przyjmować bezkrytycznie rzeczy, przez drugich do wiadomości podanych, ale krytycznie oświetlone trzeba je odpowiednio ocenić i sprawę rozstrzygnąć?

Sprawa odpowiedniego wymiaru i zawieszenia kary, sprawa: jakie kary z pośród pozostawionych do wyboru w danym razie zastosować, należyta ocena, czy przestępca rokuje nadzieję poprawy, czy nie jest przestępcą nałogowym, jaki system karny najlepiej odpowiada celowi, teoria odstraszenia, odwetu, czy poprawy — i wiele innych — wszystko to tak subtelne i o obce dziedziny (psychologia, etyka i t. d.) zaznaczające kwestje, że do ich trafnego ocenienia potrzeba nityle opanowania danej umiejętności, ile przedewszystkiem wielkiego doświadczenia. Co dopiero mówić o rozległej, nieprzejranej dziedzinie prawa cywilnego, regulującego prawno-prywatne stosunki między mieszkańcami, względnie obywatelami państwa — niemniej stosunki podmiotów praw prywatnych do ich przedmiotów.

Gdy uwzględnimy nadzwyczajny postęp i rozwój stosunków życiowych w różnych dziedzinach i coraz większe zażębianie życia prywatnego o interesy natury publicznej, to przedstawiają one taki rozległy teren wypadków, t. zw. „kazuśwów prawniczych”, iż jest to prawdziwy labirynt, w którym bardzo łatwo zabłądzić, a z którego wyjdzie zwycięsko jedynie bardzo doświadczony sędzia.

Dziedzina prawa karnego o tyle mniej jest skomplikowaną, że w razie zbadania, iż czyn dany, względnie zaniechanie nie stanowi przestępstwa, — sędzia wydaje wyrok uwalniający, względnie zastanawia dochodzenia. Natomiast sędzia

cywilny każdą zagadkę prawną, należącą do dziedziny prawa prywatnego musi rozwiązać i musi spór rozstrzygnąć, ina wypadek braku szczegółowego przepisu ustawowego dla danego wypadku, przepis ten w wyroku sam musi zrobić.

Kodeks napoleoński w art. 4-tym grozi nawet sędziemu cywilnemu grzywną pieniężną na wypadek odmowy wyroku z tego powodu, że sprawa w przepisie ustawy nie jest unormowana.

Ile życiowego doświadczenia potrzebuje w szczególności sędzia opiekuńczy, mając do rozpoznania i nadopiekuńczego zatwierdzenia różne akty prawne, dokumenty, deklaracje, kontrakty i t. p. czynności prawne najróżnorodniejszej treści, dotyczącej prawie zawsze żywotnych interesów małoletnich pupilów.

Próbując ogólnie zdefiniować doświadczenie, możnaby powiedzieć, że jest to wprawa i biegłość w możliwie najlepszym i najsprawniejszym wykonywaniu pewnych czynności, nabyte zazwyczaj przez częste ich spełnianie.

Czy jednak w zawodzie sędziowskim, wymagającym szczególniejszego doświadczenia — wystarczy samo pełnienie obowiązków sędziego przez dłuższy okres czasu?

Czy każdego sędziego, który dłuższy czas jest sędzią — można nazwać sędzią doświadczonym?

W innych zawodach już sama wprawa i biegłość, uzyskana przez długoletnie wykonywanie danego zawodu — wystarcza do nabycia doświadczenia; w zawodzie sędziowskim ono nie wystarcza, trzeba czegoś znacznie więcej, trzeba, by sędzia zżył się ze swoim zawodem, by doszedł do tej, trudnej wprawdzie, lecz możliwej dla człowieka doskonałości, ażeby jego osobiste „ja” usunęło się na plan jaknajdalszy, ażeby przy wyrokowaniu i rozstrzyganiu spraw sędzia przestał czuć się osobą prywatną, ale stał się sądem w całym słowa znaczeniu, niewrażliwym na podmiotowe, obraz sprawy mogące zaćmić uprzedzenia, uczucia i t. p., a dążył do najsprawiedliwszego przedmiotowo rozstrzygnięcia sprawy.

Doświadczony sędzia, — to nie maszynka, wydająca na §§-ach jedynie oparte wyroki, ale to obywatel, wnikający w głębię spraw, rozstrzygający je nie „z powietrza”, ale po najsumienniejszym, najskrupulatniejszym

zbadaniu, zgodne z ustawami w sposób, owiany duchem najczystszej miłości Ojczyzny, przy szerokiem znawstwie stosunków społecznych i człowieka, a przy wielkiej wyrozumiałości dla ludzkich wad, błędów i słabostek — zawsze w granicach ustawy.

Doświadczony sędzia nie potrzebuje naciągać postanowień ustawy do danej sprawy, ale wedle swojej wiadomości i wedle sumiennego przekonania tak stosuje ustawę, jak ją stosować należy w każdym wypadku; a w razie braku ustawowego przepisu do danego wypadku — przepis dorobić i lukę w danej sprawie zapełnić musi, uwzględniając analogię innych postanowień, a nawet ducha prawa.

To też prof. Dr. Zoll w swym inauguracyjnym wykładzie rektorskim („Z pracowni sędziego cywilisty” 1913 Themis Polska) słusznie przyrównał zawód sędziego do zawodu twórczego artysty.

Wśród przeróżnych obecnych zagadnień społecznych i prawno-publicznych, na pierwsze miejsce wysuwa się sprawa praworządności.

Pozostając przez długie pokolenia pod rządami zaborcami, nabrał Polak pogardy dla obcego prawa, którego deptanie stanowiło nawet bohaterstwo, o ile obce prawo nas krzywdziło, a krzywdziło często.

To też nic dziwnego, że w rodzinie cywilizowanych państw stanowimy społeczeństwo, mające bardzo małe wyobrażenie o poszanowaniu dla prawa, o istocie prawa, praworządności i doniosłości organizacji prawnej dla państwa.

Nieposzanowanie i całkowita niemal u nas ignorancja prawa stanowią smutne dziedzictwo, hańbiący znak obroży niewoli, która nas uciskała.

W wolnej, odrodzonej Ojczyźnie musi odżyć polskie prawo i jego poszanowanie, musimy wyleczyć się z zastarzałej niepraworządności, gmach Ojczyzny oprzeć nie tylko na uzbrojonej i czuwającej prawicy, ale przede wszystkim na niespożytej siły fundamentie prawa i praworządności.

Sędziom polskim w pierwszej linii przypadła zaszczytna rola stać na straży praworządności i być jej szermierzami!

Gdy niejednokrotnie rozważamy plany i programy silnej rozbudowy naszego państwa, jeżeli się zastanawiamy, co robić „ne quid respublica detrimenti capiat”, za jedno z naj-

ważniejszych zadań winniśmy uznać sprawę odbudowy praworządności, zwłaszcza jako synowie narodu, który przez długie pokolenia — w męce udręki niewoli doświadczał brutalności bezprawia.

Jakimi drogami może sędzia zyskać tak cenny przymiot doświadczonego sędziego, oto pytanie jakie się nasuwa po uzasadnieniu tezy, że sędzia powinien być doświadczo-ny.

I. Wykształcenie sędziego i organizacja nauki prawa.

Nadmieniono już, że do nabycia sędziowskiego doświadczenia nie wystarczy sprawowanie tego zawodu przez szereg lat.

W pierwszym rzędzie trzeba fachowego i ogólnego wykształcenia. Życie ludzkie nie wystarczy wprowadzić na dokładne opanowanie nawet jednej tylko gałęzi nauki (n. p. prawa), ale prócz zgłębienia pewnej, ewentualnie ulubionej dziedziny naukowej, trzeba sędziom w sposób przynajmniej ogólny zaznajomić się także z innymi dziedzinami, a zwłaszcza z ich najnowszymi prądami, kierunkami, odkryciami, wynalazkami itp. Już na Uniwersytecie powinien przyszedł sędzia nie ograniczać się do studjów prawniczych, ale chodzić także na wykłady innych wydziałów. Wiadomości z zakresu ścisłej filozofii, logiki, psychologii, historii, antropologii, językoznawstwa, folklorystyki, literatury, a na samym wydziale prawa wykłady ekonomiczne, socjologiczne, medycyny i psychopatologii sądowej powinny zainteresować przyszłego sędziego.

„Przedstawiciel współczesnej kultury” powinien już w czasie studjów w szkole uniwersyteckiej — na platformie swego zawodowego wykształcenia zetknąć się z wiadomościami z innych dziedzin, gdyż ułatwi mu to przyszłe dalsze kształcenie.

Nie może bowiem sędzia nauki zakończyć, ani z ukończeniem Uniwersytetu, ani nawet po zdaniu sędziowskiego egzaminu, lecz sędzia musi się całe życie ciągle dalej kształcić.

Problem należytego zorganizowania nauki prawa na uniwersytecie należy bezsprzecznie do pierwszorzędných.

Nacisk należałoby przy reorganizowaniu studjów prawnych na Uniwersytecie położyć na stosowne, celowo i praktycznie urządzo-

ne i pod wytrawnym kierownictwem prowadzone seminarja prawne.

W odniesieniu do zawodu sędziowskiego pierwszorzędnego znaczenia byłoby stworzenie oprócz katedry procesu cywilnego, także katedry zawodu sędziowskiego łącznie z seminarjum.

Seminarjum i katedra zawodu sędziowskiego, musiałyby być pod kierunkiem nietylko wybitnych teoretyków, ale także doświadczonych praktyków.

Szereg praktycznych procesów, prowadzonych dla nauki, jako ćwiczenia seminaryjne przez sędziów doświadczonych, byłyby znakomitym środkiem szkolenia przyszłych sędziów.

Tu byłby pierwszy punkt zetknięcia się sędziego-praktyka i teoretyka z młodym kandydatem prawa: teorii prawa z praktyką i doświadczeniem.

Sędzia w całym słowa znaczeniu doświadczony rzeźbiłby tu i urabiał na modłę praktycznego, zgodnego z nauką i ustawą stosowania prawa — prawniczy umysł i zasoby wiadomości świeżego teoretyka: między teorią a praktyką wcześniej powstawałby związek, nie dopuszczający w przyszłości, by praktyka ignorowała zdobycze nauki, a nauka nawzajem doświadczenia praktyki.

Tak wyszkoleni kandydaci prawa stanowiliby pierwszorzędny materiał na przyszłych sędziów i czerpiąc praktykę sędziowską w charakterze aplikantów, odnosiliby daleko większe korzyści, aniżeli dziś, gdy nawet po celującym ukończeniu nauk prawnych — świeży teoretyk stanie wobec piętrzących się w praktycznym zastosowaniu prawa trudności.

Ale także w innych szkołach, nietylko na uniwersytetach, należałoby uprawiać naukę prawa.

Rzecz nie byłaby nowością, lecz wznowieniem istniejącego już w niektórych państwach, względnie także dzielnicach Rzeczypospolitej stanu rzeczy, że w szkole średniej udziela się nauki ogólnej teorii, względnie encyklopedji prawa.

Słusznie zalił się profesor Jagiellońskiej Wszechnicy Dr. Zoll senior, że podczas gdy na inne wydziały uniwersyteckie przychodzi młodzież zasadniczo przygotowana, posiadając już pewne wiadomości ogólne z gimnazjum w odpowiednich dziedzinach, teologia = nauka religji, filozofja = wszystkie przedmioty, medycyna = biologia, antropologia, przyrodoznawstwo

i t. d. — to natomiast na wydział prawniczy przychodzi młodzież ze szkoły średniej najmniej, a nawet całkiem nieprzygotowana.

II. Biblioteki sądowe.

W kierunku należytego wyposażenia bibliotek sądowych dotąd prawie nic nie działośano. Biblioteki te, o ile gdzie przy małopolskich sądach istnieją, są przypadkowym zlepkiem różnych wydawnictw, starych kodeksów, komentarzy, orzeczeń sądowych, wydawnictw ministerjalnych itp. Poziom tych bibliotek bardzo niski, nadają się raczej dla urzędników kancelaryjnych, chcących poznać ustawy i rozporządzenia w pewnych dziedzinach, aniżeli dla sędziów. Dzieł naukowych brak niemal zupełnie, a jeśli trafi się czasem jaki biały kruk, to najstarszego wydania. Medycyna sądowa i psychopatologia sądowa profesora medycyny krakowskiej wszechnicy o europejskiej sławie Dra Wachholza w starych wydaniach z minionego stulecia, mimo istniejących daleko nowszych wydań. Dzieł ekonomicznych, społecznych i t. p. śladu nawet niema. Taki stan rzeczy nie powinien trwać dłużej.

Jeżeli postulat ustawicznego kształcenia się sędziów nie ma pozostać czczym tylko frazesem, muszą biblioteki sądowe: obok rzeczy, pożądaných dla urzędników sekretariatu sądowego, zawierać także obfite działy lektury dla sędziów tak z zakresu nauki prawa, jak socjologii, ekonomji, filozofji, oraz innych nauk, potrzebnych dla sędziego. Dopóki zaś robi się na tem polu oszczędności, dopóki ze względów oszczędnościowych nie można dla małopolskich sądów urzędowo prenumerować poznańskiego „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego itd.", któryto kwartalnik jest prawdziwą kopalnią wiadomości dla sędziów z różnych dziedzin, bo obok bogatych działów nauki prawa, zawiera również doskonałe działy z zakresu ekonomji, skarbowości, socjologii, sądownictwa, administracji, bogate orzecznictwo i zajmujący przegląd wszechświatowej literatury prawniczej — tak długo nie można na serjo twierdzić, że sędziowie powinni uzupełniać i rozwijać swoje wykształcenie. Zmiana mogłaby nastąpić w dwojakiej formie:

a) albo przeznaczyć wydatne dotacje na rozbudowę bibliotek sądowych;

b) albo dać sędziom do płacy dodatkowe punkty celem umożliwienia odpowiedniego kompletowania własnych bibliotek.

Należyta rozbudowa bibliotek sądowych, względnie umożliwienie sędziom rozbudowy własnych bibliotek — to dalszy niezbędny i konieczny warunek, ażeby w państwie naszym wymiar sprawiedliwości spoczywał w ręku doświadczonych sędziów.

III. Podróże naukowe.

Niesłychanej dla sędziego doniosłości jest poznanie obyczajów i zwyczajów ludowych, gwary, poznanie ludu i jego charakteru, nawyczek i namiętności, oraz przymiotów podczas wesela i smutku, a znawstwo ludu polskiego na tle lepszej znajomości ludów słowiańskich, a dalej na tle znajomości ludów, należących do rodziny europejskiej, wreszcie na tle porównawczego zestawienia znajomości ludów całego świata udoskonali się i ugruntuje.

Co za doniosłe skutki może mieć takie bezpośrednie studjum dla oceny zwyczajów ludowych, dla zrozumienia gwary ludowej i słownictwa (interpretacja umów, dokumentów, kontraktowi testamentów) — dowodzić nie trzeba.

W związku z omawianym tematem pozostaje sprawa należytego unormowania feryj sądowych i czasokresów wypoczynkowych.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 6 lutego 1928 o ustroju sądów powszechnych wymierza sędziom zbyt krótkie okresy wypoczynków od 5-ciu do 6-ciu tygodni.

W ramach tak krótkich feryj nie da się odbyć koniecznych dla sędziów podróży naukowych.

Należałoby sędziom z uwagi na ich ciężki, wyczerpujący zawód — dać urlopy dłuższe, któreby umożliwiły odpoczynek i odbycie podróży kształcącej.

Należy raz nabrać odwagi, by wejść na te tory, bo wszelkie półśrodki do celu nie doprowadzą.

To też jeszcze w roku 1924 Walne Zebranie Koła Sędziów i Prokuratorów w Poznaniu zwróciło się telegraficznie do Ministerstwa Sprawiedliwości z prośbą o zmianę rozporządzenia o urloпах sędziowskich i prokuratorowskich i o ustalenie jednolitego 6-cio tygodniowego urlopu dla wszystkich sędziów i prokuratorów, a dla sędziów i prokuratorów, mających ponad 20 lat służby, 8-tygodniowego.

IV. Praca społeczna.

Na sędziach, jako przywódcach inteligencji, ciąży szczególniejszy obowiązek prze-

wodzenia narodowi, i o ile tylko ciężkie zawodowe obowiązki na to pozwolą, dania coś także z siebie: poza spełnianiem zawodowych obowiązków — świadczenie pracy społecznej.

Prawda, że treść zajęcia sędziego: szafarstwo wymiaru sprawiedliwości — stanowi samo w sobie doniosłą pracę społeczną; chodzi jednak o to, by sędzia z nabytego wykształcenia i doświadczenia dawał także coś ludności przy sposobności zetknięcia się z nią w pracy społecznej — szczególnie pracy kulturalno-oświatowej.

Popularne wykłady prawa, dane przez sędziego w ramach jakiejś instytucji kulturalno-oświatowej, n. p. Towarzystwa Szkoły Ludowej T. S. L. — przyczynią się znakomicie do ugruntowania w Państwie tak potrzebnej praworządności, a sędzia znowu przez bezpośrednią styczność z ludnością przy sposobności takiej pracy kulturalno-oświatowej będzie mógł — jeżeli będzie chciał — wiele zyskać, poznać lepiej i głębiej lud i jego duszę, co mu znowu w wysokim stopniu ułatwi i będzie pożyteczne dla ściśle sędziowskich zadań i obowiązków.

Tak tylko, przez wszechstronne wykształcenie i pracę społeczną zyska sędzia i zdobędzie ten stopień doświadczenia, który uczyni zeń sędziego naprawdę doświadczonego. Nie nabędzie tego w szynku, na balu, na dancingu, lub przy kartach w kasynie!

A niestety — jak słusznie nieraz żałą się wybitni profesowie Uniwersytetu — inteligencja prowincjonalna zbyt często marnuje czas, pozostający poza godzinami zajęć zawodowych — na oddychanie zatrutem powietrzem szynków, czy kasyn, gdzie przy kuflu piwa i grze w karty mają swój smutny, pożalowania godny „dalszy ciąg” — górne i chmurne nieraz lata akademickich uniesień i młodzieńczego zapału.

Niechże doświadczony sędzia — czerpiąc sam obficie doświadczenie z nauki fachowej i ogólnej, ze styczności ze społeczeństwem w sądzie i poza sądem — odda też dług społeczeństwu przez chętnę uczestniczenie w pracy kulturalno-oświatowej.

Dr. Władysław Dymek,
(Kęty woj. Krakowskie)
Naczelnik Sądu Grodzkiego.